

Регулярни езици

~> (Не)детерминистични **крайни автомати**

~> **Регулярни изрази**

☐ Нерегулярни езици

☐ Минимален автомат

☐ Разрешими проблеми

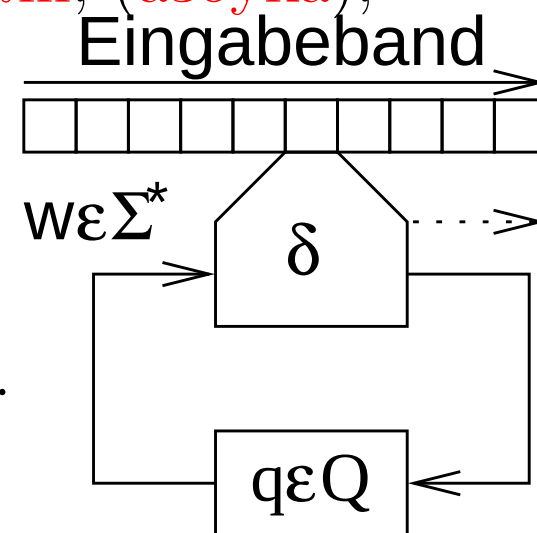
1.1.1 (Детерминистични) крайни автомати

Един детерминистичен краен автомат $A = (Q, \Sigma, \delta, s, F)$

се състои от:

(детерминистичен краен автомат=**DFA**)

- ☐ Q , крайно множество от **състояния**;
- ☐ Σ , крайно множество от (входни) **символи**, (**азбука**);
- ☐ $\delta: Q \times \Sigma \rightarrow Q$, **функция на прехода**;
- ☐ $s \in Q$, **начално състояние**;
- ☐ $F \subseteq Q$, множество от **крайни състояния**.

Как работи един краен автомат?

Разширяваме функцията δ върху думи:

$$\hat{\delta}(q, \varepsilon) = q$$

$$\hat{\delta}(q, aw) = \hat{\delta}(\delta(q, a), w)$$

$A = (Q, \Sigma, \delta, s, F)$ разпознава езика

$$L(A) := \left\{ w \in \Sigma^* : \hat{\delta}(s, w) \in F \right\}$$

Еквивалентна дефиниция:

$$\hat{\delta}(q, \varepsilon) = q$$

$$\hat{\delta}(q, wa) = \delta(\hat{\delta}(q, w), a)$$

СВОЙСТВО: $\forall q, u, v : \hat{\delta}(q, uv) = \hat{\delta}(\hat{\delta}(q, u), v)$.

Д-во: индукция по u .

1. $u = \varepsilon$.

$$\hat{\delta}(q, uv) = \hat{\delta}(q, v).$$

$$\hat{\delta}(\hat{\delta}(q, u), v) = \hat{\delta}(\hat{\delta}(q, \varepsilon), v) = \hat{\delta}(q, v).$$

2. $u = au'$.

$$\hat{\delta}(q, au'v) \stackrel{\text{деф}}{=} \hat{\delta}(\delta(q, a), u'v) \stackrel{\text{ип}}{=} \hat{\delta}(\hat{\delta}(\delta(q, a), u'), v) \stackrel{\text{деф}}{=} \hat{\delta}(\hat{\delta}(q, au'), v).$$

Интерпретация с ориентиран граф

$$A = (Q, \Sigma, \delta, s, F)$$

$$G_A = (Q, E),$$

всяка дъга $e = (q, q') \in E$ има **етикет** $\ell(e) = a$ ако
 $q' = \delta(q, a)$

Мулти-граф!

Лема:

$$\forall w \in \Sigma^* : w \in L(A) \Leftrightarrow$$

$$\exists \text{път } P = sq_1q_2 \cdots f = s \xrightarrow{a_1} q_1 \xrightarrow{a_2} \cdots \xrightarrow{a_k} f$$

$$\text{където } f \in F, w = a_1a_2 \cdots a_k.$$

Терминология:

Под път в A разбираме път в G_A .

Означения за път

$P = sq_1q_2 \cdots f$ редица от **върхове**(състояния)

$P = s \xrightarrow{a_1} q_1 \xrightarrow{a_2} \cdots \xrightarrow{a_k} f$ редица от (директни) преходи

$P = s \xRightarrow{w} f$, където $w = a_1 \cdots a_k$, P е с **етикет** w

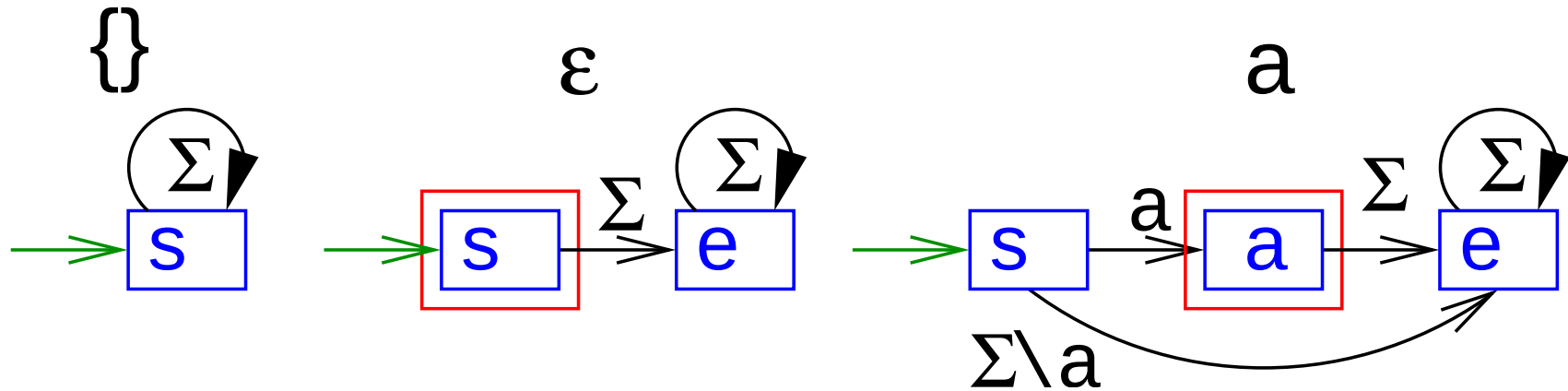
$q \xRightarrow{*} r$ има път от q до r , т.е. r е **достижим** от q

По дефиниция $s \xRightarrow{*} s$ (рефлексивност)

Свойство: $\hat{\delta}(q, w) = r \iff q \xRightarrow{w} r$.

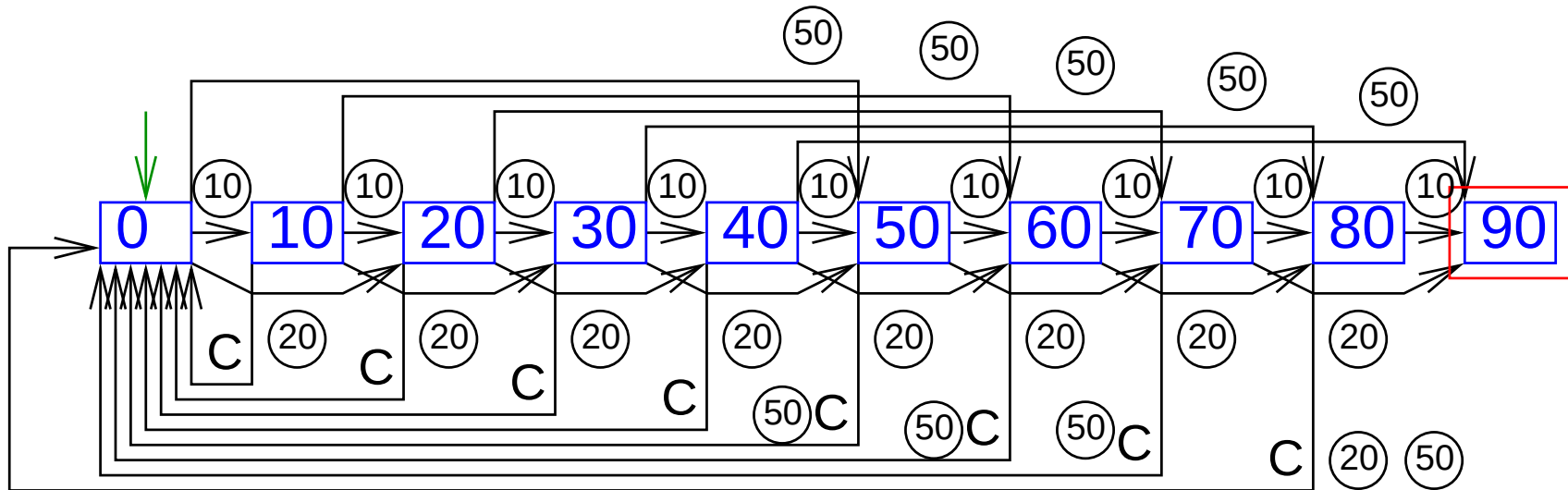

Крайни автомати: Един прост пример

Пример: Билетен автомат

Конфигурация $(q, w) \in \Sigma^* \times Q$.

Дефиниция: $(q, w) \vdash_A (p, u) \iff w = au \ \& \ \delta(q, a) = p$.

Дефиниция:

(рефлексивно и транзитивно затваряне на $\vdash_A$)

$(q, \varepsilon) \vdash_A^* (q, \varepsilon)$.

$(q, aw) \vdash_A^* (p, u) \iff (q, aw) \vdash_A (r, w) \ \& \ (r, w) \vdash_A^* (p, u)$.

Твърдение: $w \in L(A) \iff \hat{\delta}(s, w) = f \in F \iff s \xRightarrow{w} f \iff (s, w) \vdash_A^* (f, \varepsilon)$.

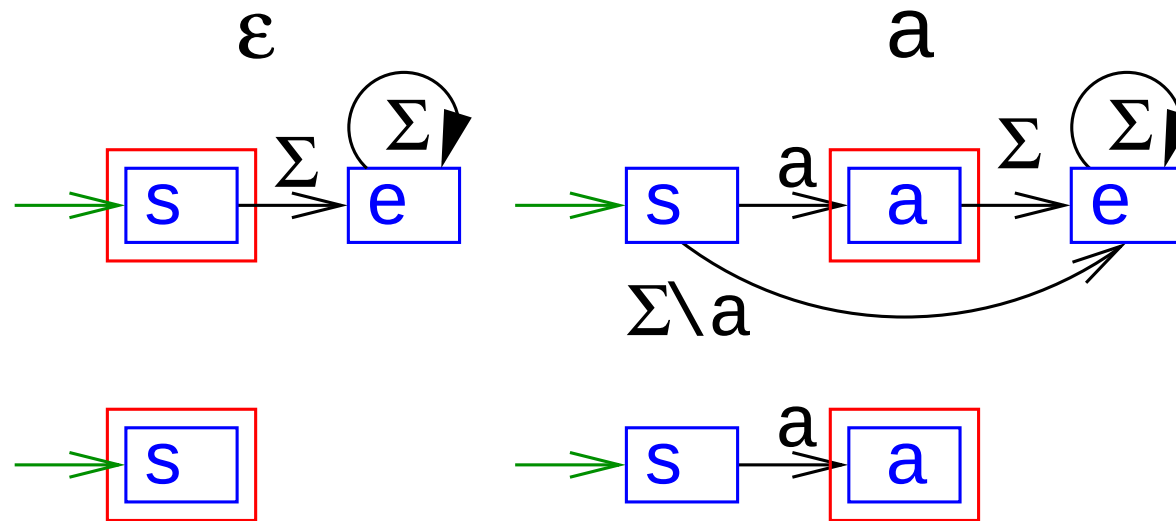
Тоталност

Един автомат е тотален, ако от всяко състояние има преход с всяка буква от Σ .

Често не даваме всички стойности на δ , т.е. автоматът може да не е тотален.

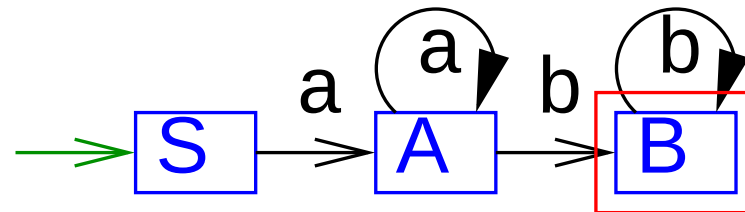
Конвенция: Има винаги **error състояние e** такава, че $\delta(q, c) = e$ когато не може да разпознаваме повече символи.

$$\delta(e, c) = e \quad (\forall c \in \Sigma)$$

Пример: $\{a^n b^m : n \geq 1, m \geq 1\}$

$$G = (\{S, A, B\}, \{a, b\}, P, S)$$

q	c	$\delta(q, c)$	
S	a	A	
A	a	A	
A	b	B	
B	b	B	

$\delta(S, b)$?

1.1.2 Недетерминистични крайни автомати NFA

- допускат се повече от един преход от дадено състояние с един символ

Недетерминистичен краен автомат $A = (Q, \Sigma, \delta, s, F)$

- ☐ Q , множество от състояния
- ☐ Σ , азбука
- ☐ $\delta: Q \times \Sigma \rightarrow 2^Q$, функция на прехода
- ☐ $s \in Q$, начално състояние
- ☐ $F \subseteq Q$, крайни състояния

Преходът от q до q' при вход a : $q' \in \delta(q, a)$
повече възможности!

Недетерминистичен краен автомат A

Вариант(еквивалент) — δ като релация.

- $\square$ Q , множество от състояния
- $\square$ Σ , азбука
- $\square$ $\delta \subseteq Q \times \Sigma \times Q$ функция на прехода
- $\square$ $s \in Q$, начално състояние
- $\square$ $F \subseteq Q$, крайни състояния

A **може** да прави преход от q до q' когато $a \in \Sigma$ и $(q, a, q') \in \delta$.

Разширяване на δ

Подмножества от състояния: $\bar{\delta} : 2^Q \times \Sigma \rightarrow 2^Q$

$$\bar{\delta}(M, a) := \bigcup_{p \in M} \delta(p, a)$$

Подмножества от състояния и входна дума :

$$\hat{\delta} : 2^Q \times \Sigma^* \rightarrow 2^Q$$

$$\hat{\delta}(M, \varepsilon) := M$$

$$\hat{\delta}(M, aw) := \hat{\delta}(\bar{\delta}(M, a), w)$$

$$L(A) := \left\{ w \in \Sigma^* : \hat{\delta}(\{s\}, w) \cap F \neq \emptyset \right\}$$

Интерпретация с (мулти) граф за $L(A)$

$$A = (Q, \Sigma, \delta, s, F)$$

$$G_A = (Q, E)$$

δ - функция

всяка $e = (q, q') \in E$ е с **етикет** $\ell(e) = a$ ако $q' \in \delta(q, a)$

$$G_A = (Q, \delta)$$

δ - релация

етикетираме дъгата e при $\ell(e) = a$ като (q, a, q') .

"Мулти" = паралелни дъги са разрешени (различни етикети)

$w \in L(A) \Leftrightarrow \exists$ път $P = s \xrightarrow{a_1} q_1 \xrightarrow{a_2} \dots \xrightarrow{a_k} f$ in A (в $G(A)$) :

$$f \in F \wedge w = a_1 a_2 \dots a_k$$

Пътят $P = s \xrightarrow{w} f$ от s до крайно състояние f , с **етикет** w наричаме **приемащ** за w .

Лема: $\hat{\delta}(M, w) = \left\{ q \in Q : \exists p \in M : p \xrightarrow{w} q \right\}.$

Д-во с индукция по $|w|$:

$$\hat{\delta}(M, \varepsilon) = M$$

$n \rightsquigarrow n + 1$:

$$\begin{aligned} \hat{\delta}(M, aw) &= \hat{\delta}(\bar{\delta}(M, a), w) \\ &= \left\{ r \in Q : (\exists q \in \bar{\delta}(M, a)) : q \xrightarrow{w} r \right\} && \text{(ИП)} \\ &= \left\{ r \in Q : (\exists p \in M)(\exists q \in \delta(p, a)) : q \xrightarrow{w} r \right\} && \text{(Деф. } \bar{\delta} \text{)} \\ &= \left\{ r \in Q : (\exists p \in M) : p \xrightarrow{aw} r \right\} && \text{(Интерпретация с граф.)} \end{aligned}$$

□

Следствие: $L(A) = \left\{ w \in \Sigma^* : \exists f \in F : s \xrightarrow{w} f \right\}$

Свойство: $\hat{\delta}(M, uw) = \hat{\delta}(\hat{\delta}(M, u), w).$

Дефиниция: $(q, w) \vdash_A (p, u) \iff w = au \ \& \ p \in \delta(q, a)$.

Означение:

($\vdash_A^*$ е рефлексивното и транзитивно затваряне на $\vdash_A$)

$$(q, \varepsilon) \vdash_A^* (q, \varepsilon).$$

$$(q, aw) \vdash_A^* (p, u) \iff (q, aw) \vdash_A (r, w) \ \& \ (r, w) \vdash_A^* (p, u).$$

Свойства

1. Ако $r \in \delta(q, a)$ и $(r, w) \vdash_A^* (p, \varepsilon)$, то $(q, aw) \vdash_A^* (p, \varepsilon)$.
2. $\hat{\delta}(\{q\}, w) = \left\{ p \in Q : q \xrightarrow{w} p \right\} = \left\{ p \in Q : (q, w) \vdash_A^* (p, \varepsilon) \right\}$.
3. $\hat{\delta}(\{q\}, uv) = \hat{\delta}(\hat{\delta}(\{q\}, u), v)$.
4. $w \in L(A) \iff \hat{\delta}(\{s\}, w) \cap F \neq \emptyset \iff (\exists f \in F : s \xrightarrow{w} f) \iff (\exists f \in F)(q, w) \vdash_A^* (f, \varepsilon)$.

NFA $\rightarrow$ DFA

Даден: NFA $A = (Q, \Sigma, \delta, s, F)$

Теорема: (Детерминизация на NFA) [Рабин, Скот 1959]

DFA $A' := (2^Q, \Sigma, \bar{\delta}, \{s\}, \{M \subseteq Q : M \cap F \neq \emptyset\})$ разпознава $L(A)$.

Упражнение: Дайте алгоритъм, който по даден NFA A и дума w да изчислява $\hat{\delta}(\{s\}, w)$ за време $\mathcal{O}(|w| \cdot |\delta|)$. Тук $|\delta|$ е броят на преходите от вида $p \in \delta(q, a)$, достатъчни да дефинираме δ .

Детерминизация на NFA

$$A = (Q, \Sigma, \delta, \underline{s}, F)$$

$$A' := (2^Q, \Sigma, \underline{\delta}, \{s\}, F'), \quad F' := \{M \subseteq Q : M \cap F \neq \emptyset\}, \text{ където}$$

$$\underline{\delta}(M, a) := \bigcup_{p \in M} \delta(p, a)$$

Твърдим: $L(A') = L(A)$

Д-во: Първо да отбележим, че $\hat{\delta}(\{s\}, w) = \hat{\delta}(\{s\}, w)$.

Тогава

$$L(A) = \{w \in \Sigma^* : \hat{\delta}(\{s\}, w) \cap F \neq \emptyset\} \quad \text{Деф. } L(A)$$

$$= \{w \in \Sigma^* : \hat{\delta}(\{s\}, w) \in F'\} \quad \text{Деф. } F'$$

$$= L(A') \quad \text{Деф. } L(A')$$

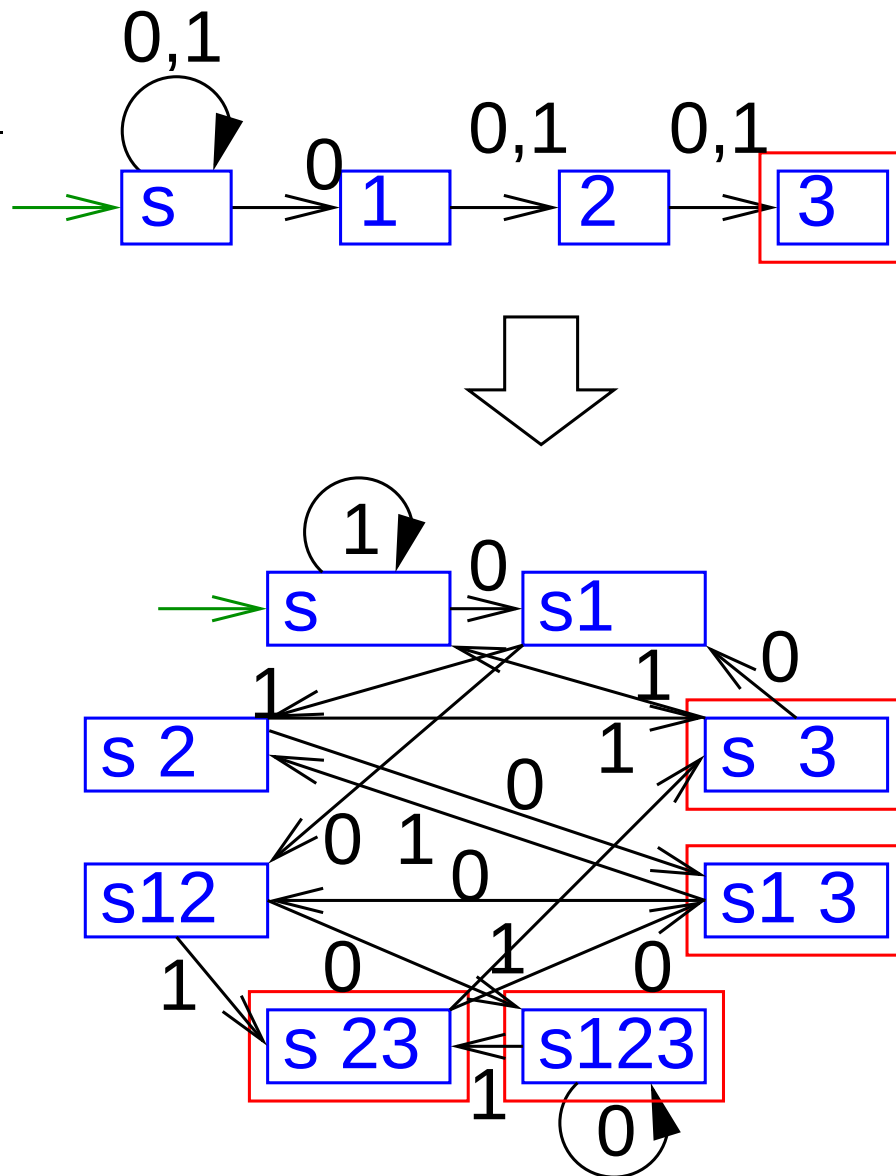
($\hat{\delta}$ играе двойна роля!)

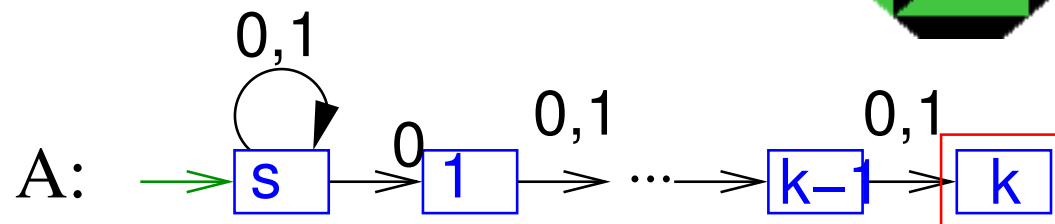
Пример

q	$\bar{\delta}(q, 0)$	$\bar{\delta}(q, 1)$
s	$s, 1$	s
$s, 1$	$s, 1, 2$	$s, 2$
$s, 2$	$s, 1, 3$	$s, 3$
$s, 3$	$s, 1$	s
$s, 1, 2$	$s, 1, 2, 3$	$s, 2, 3$
$s, 1, 3$	$s, 1, 2$	$s, 2$
$s, 2, 3$	$s, 1, 3$	$s, 3$
$s, 1, 2, 3$	$s, 1, 2, 3$	$s, 2, 3$

По-общ пример

Твърдение:

$\nexists \text{DFA } A' = (Q, \Sigma, \delta, s, F) : L(A') = L(A) \wedge (|Q| < 2^k)$

Д-во: Да предположим, че: $\exists A'$ и $|Q| < 2^k$

$\longrightarrow \exists x \neq y \in \{0, 1\}^k : \hat{\delta}(s, x) = \hat{\delta}(s, y)$ (Принцип на Дирихле)
където $i: x[i] \neq y[i]$,

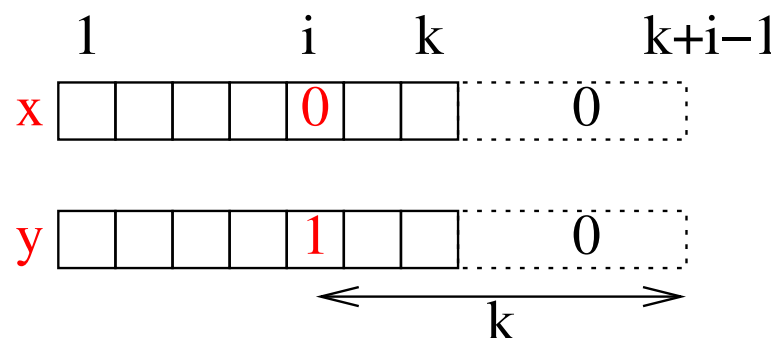
Нека $x[i] = 0, y[i] = 1$.

Тогава $x0^{i-1} \in L(A)$

и $y0^{i-1} \notin L(A)$.

Но, $\hat{\delta}(s, x0^{i-1}) = \hat{\delta}(\hat{\delta}(s, x), 0^{i-1})$
 $= \hat{\delta}(\hat{\delta}(s, y), 0^{i-1}) = \hat{\delta}(s, y0^{i-1})$.

Така или и двете думи $x0^{i-1}$ и $y0^{i-1}$ се приемат, или и двете не се приемат. Противоречие. □

Прилагане на алгоритъма за детерминизация

Разглеждаме само подмножествата достижими от $\{s\}$:

$Q' := \{\{s\}\}$ // състояния на A'

Queue todo := Q'

while $\exists M \in \text{todo}$ do

 todo := todo $\setminus M$

 foreach $a \in \Sigma$ do

 if $M' = \bar{\delta}(M, a) \notin Q'$ then

 insert M' into Q'

 insert M' into todo

Често $|Q'| \ll 2^{|Q|}$!

Регулярни езици

- $\emptyset$, $\{\epsilon\}$ и $\{a\}$ за всяко $a \in \Sigma$ са **основни** регулярни езици;
- Ако L_1 и L_2 са регулярни, то и $L_1 \cup L_2$ е регулярен;
- Ако L_1 и L_2 са регулярни, то и $L_1.L_2$ е регулярен;
- Ако L е регулярен, то и L^* е регулярен.

Един език е **регулярен**, ако се получава от основните с помощта на операциите обединение, конкатенация и звезда, приложени краен брой пъти.

1.1.3 Регулярни изрази

Всеки регулярен израз **описва** един регулярен език.

израз	описва	забележка
$\emptyset$	$\emptyset$	
ε	$\{\varepsilon\}$	
a	$\{a\}$	$a \in \Sigma$
$\alpha \cup \beta$	$L(\alpha) \cup L(\beta)$	α описва $L(\alpha)$ (синоним: $\alpha \beta$)
$\alpha \cdot \beta$	$L(\alpha) \cdot L(\beta)$	β описва $L(\beta)$
(α)	$L(\alpha)$	
α^*	$L(\alpha)^*$	
α^+	$L(\alpha)^+$	

Конвенции: пропускаме ‘ $\cdot$ ’, пропускаме $L(\cdot)$

Синтаксис (рег. израз) versus
Семантика (рег. езици)

Компютърните програми боравят със **синтактични** обекти.

Програмна верификация

Ние доказваме от **семантична** гледна точка, че обектът ще се обаработи коректно.

Пример

- ☐ предпоследната цифра е 0: $(0 \cup 1)^* 0 (0 \cup 1)$
- ☐ съдържа 10: $(0 \cup 1)^* 10 (0 \cup 1)^*$
- ☐ не съдържа 10: $0^* 1^*$
- ☐ съдържа 101: $(0 \cup 1)^* 101 (0 \cup 1)^*$
- ☐ не съдържа 101: $0^* 1^* \cup (0^* 1^* 100)^* 0^* 1^* 10 (\varepsilon \cup 00^* 1^*)$
- ☐ всички цели числа:
 $(\varepsilon \cup + \cup -)(1 \cup \dots \cup 9)(0 \cup \dots \cup 9)^* \cup 0$

Затвореност относно регулярните операции

Един език L се нарича **автоматен**, ако има краен автомат A такъв, че $L(A) = L$.

Теорема Всеки регулярен език е автоматен.

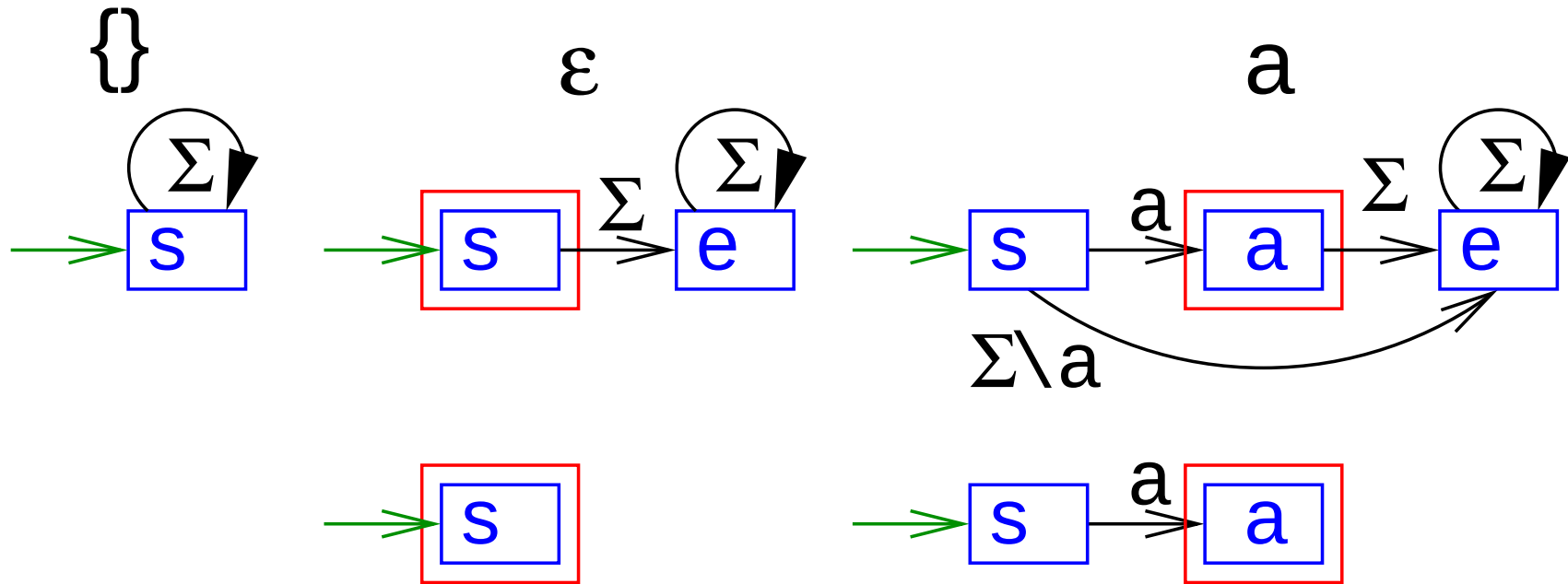
Д-во идея:

ще построим автомати, разпознаващи основните езици
(основните езици са автоматни)

ще покажем, че регулярните операции запазват
автоматността

Базов случай

$$L_1 \cup L_2$$

$A_1 = (Q_1, \Sigma, \delta_1, s_1, F_1)$ и $L(A_1) = L_1$

$A_2 = (Q_2, \Sigma, \delta_2, s_2, F_2)$ и $L(A_2) = L_2$

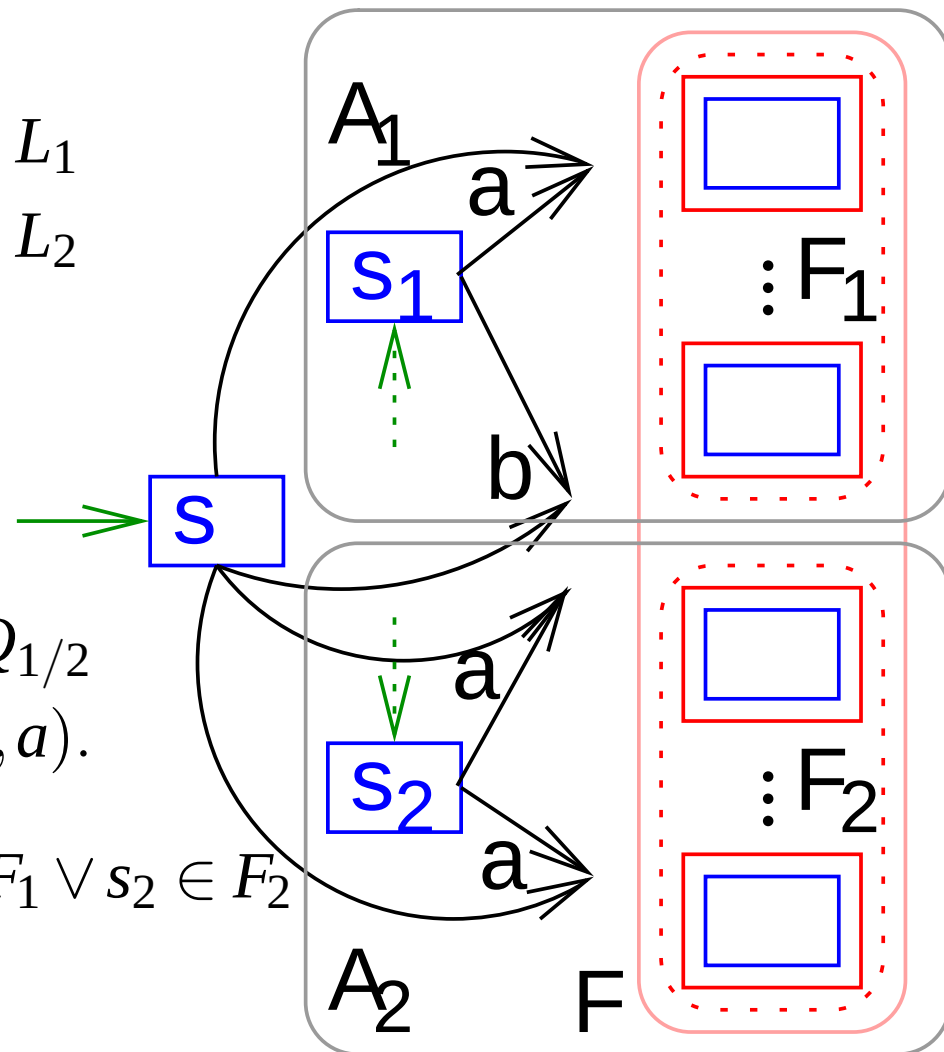
и БОО $Q_1 \cap Q_2 = \emptyset$

$A := (\{s\} \cup Q_1 \cup Q_2, \Sigma, \delta, s, F)$

δ е дефинирана като $\delta_{1/2}$ за $Q_{1/2}$

$\forall a \in \Sigma : \delta(s, a) := \delta(s_1, a) \cup \delta(s_2, a).$

$$F := \begin{cases} F_1 \cup F_2 \cup \{s\} & \text{ако } s_1 \in F_1 \vee s_2 \in F_2 \\ F_1 \cup F_2 & \text{иначе} \end{cases}$$

Д-во на $L_1 \cup L_2 \subseteq L(A)$

Нека $w \in L_1 = L(A_1)$ (произволна).

Ако $w = \varepsilon$

$\longrightarrow s_1 \in F_1 \longrightarrow s \in F \longrightarrow w \in L(A)$.

Ако $w = ax$:

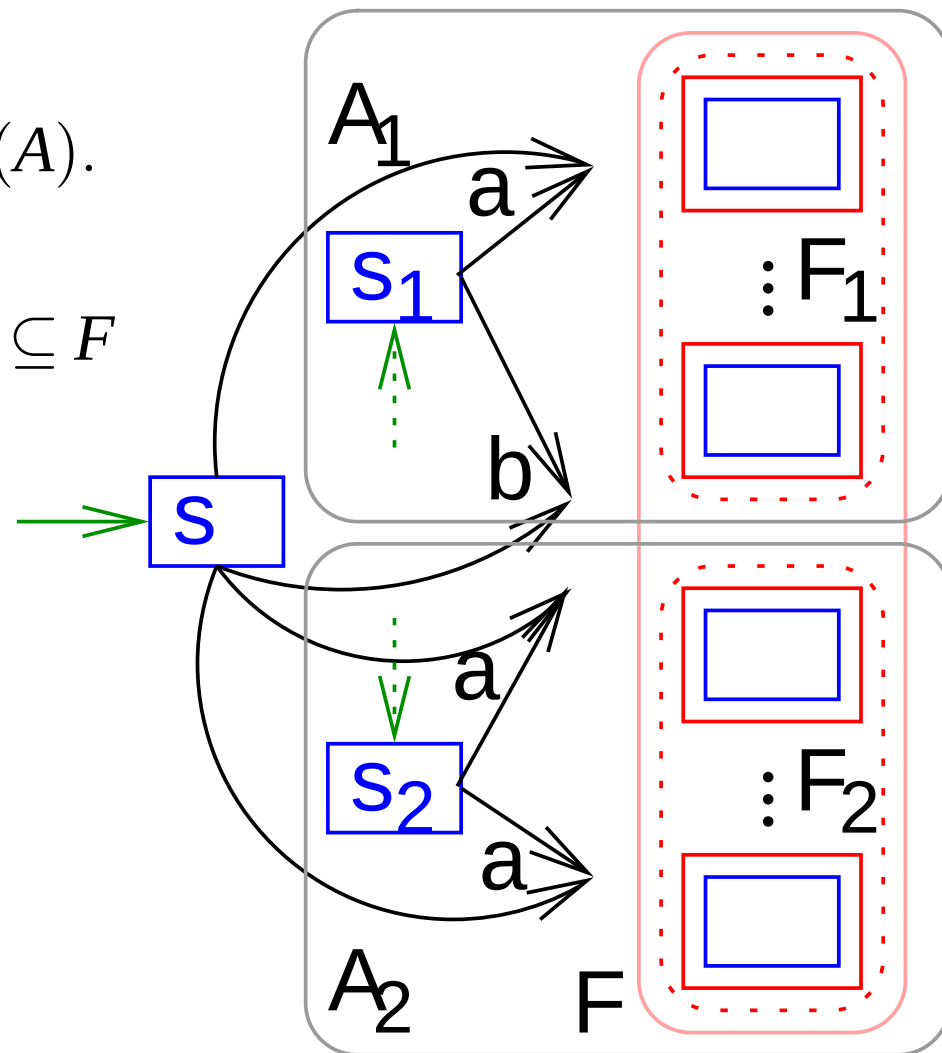
$\longrightarrow \exists$ път $P_1 = s_1 \xrightarrow{a} q_1 \xrightarrow{x} f_1 \in F_1 \subseteq F$

$\longrightarrow \exists$ път $P = s \xrightarrow{a} q_1 \xrightarrow{x} f_1 \in F$

$\longrightarrow w \in L(A)$.

$w \in L_2 = L(A_2)$

$\longrightarrow \dots \longrightarrow w \in L(A)$.

Д-во на $L(A) \subseteq L_1 \cup L_2$

Нека w е произволна дума $w \in L(A)$.

Ако $w = \varepsilon \longrightarrow s \in F \longrightarrow s_1 \in F_1 \vee s_2 \in F_2$

$\longrightarrow \varepsilon \in L_1 \vee \varepsilon \in L_2 \longrightarrow \varepsilon \in L_1 \cup L_2$

Ако $w = ax$:

$\longrightarrow \exists$ път $P = s \xrightarrow{a} q \xrightarrow{x} f \in F$.

Ако $q = q_1 \in Q_1$:

$\longrightarrow \exists$ път $P_1 = s_1 \xrightarrow{a} q_1 \xrightarrow{x} f \in F_1$. $\longrightarrow$

(само състояния,

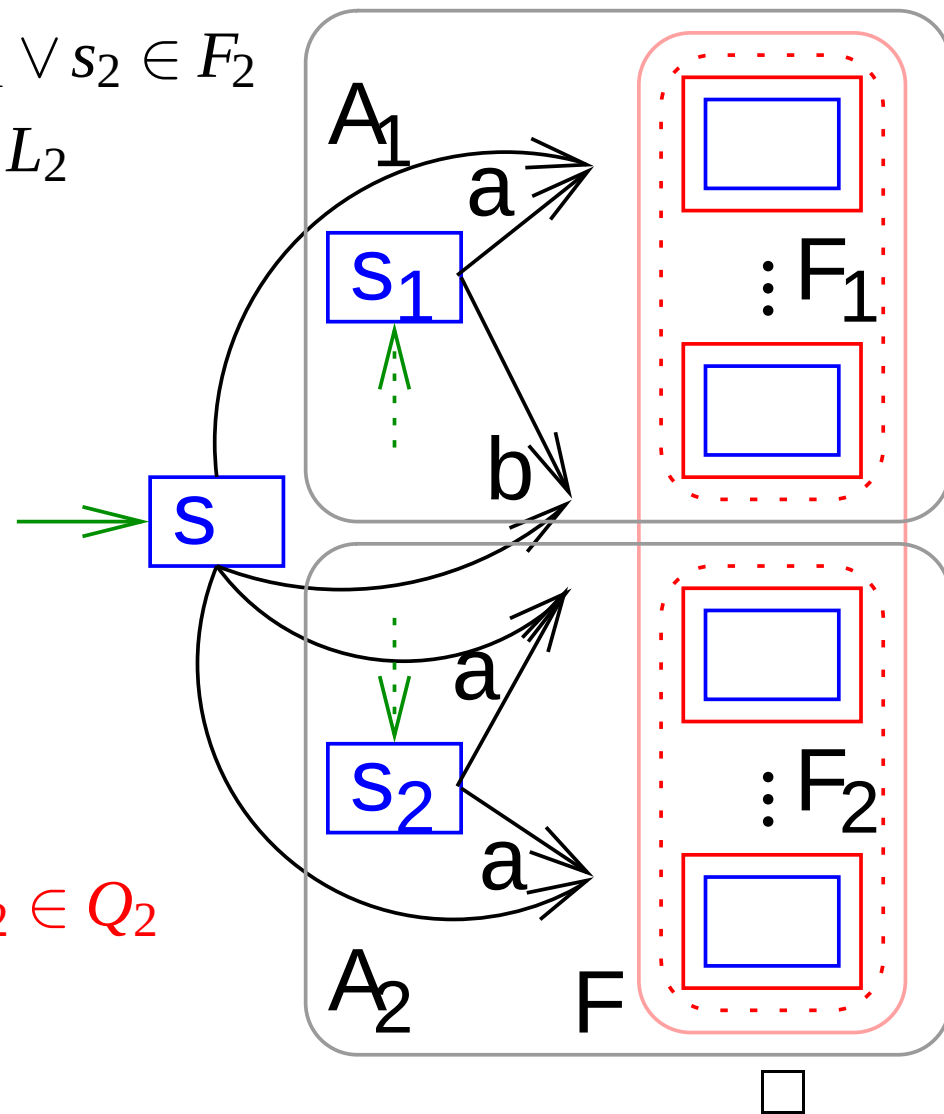
достижими от q_1 са в Q_1 .)

$\longrightarrow ax = w \in L_1 \subseteq L_1 \cup L_2$

В противен случай: $\longrightarrow q = q_2 \in Q_2$

$\longrightarrow \exists$ път $P_2 = s_2 \xrightarrow{a} q_2 \xrightarrow{x} f \in F_2$.

$\longrightarrow ax = w \in L_2 \subseteq L_1 \cup L_2$

$$L_1 \cdot L_2$$

$$A_1 = (Q_1, \Sigma, \delta_1, s_1, F_1) \text{ и } L(A_1) = L_1$$

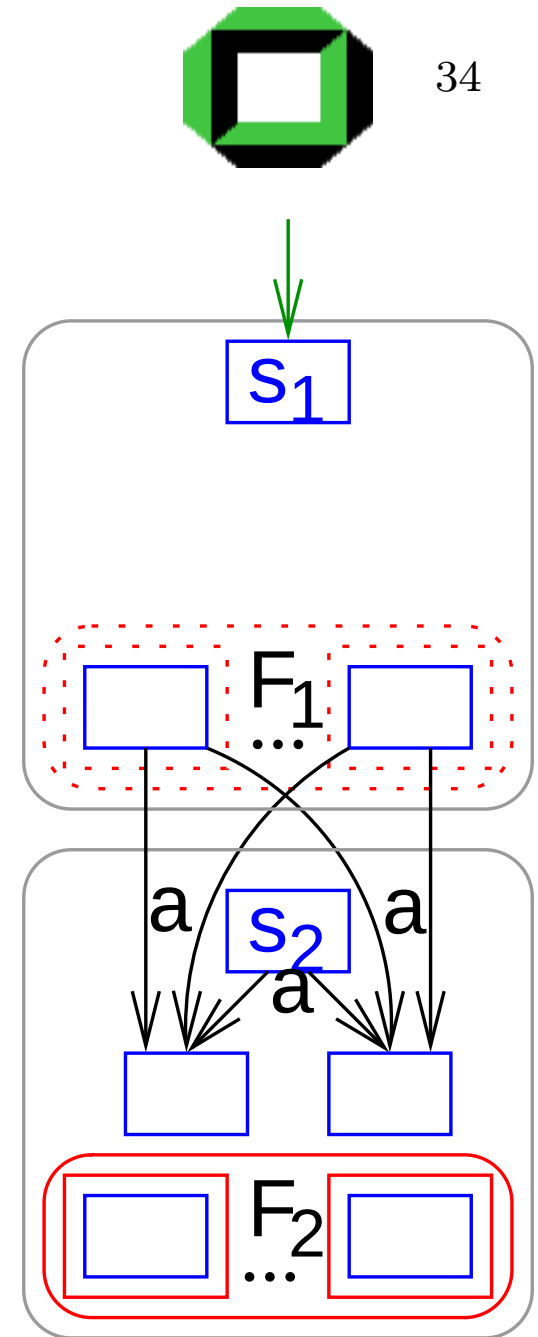
$$A_2 = (Q_2, \Sigma, \delta_2, s_2, F_2) \text{ и } L(A_2) = L_2$$

$$\text{и } Q_1 \cap Q_2 = \emptyset$$

$$A := (Q_1 \cup Q_2, \Sigma, \delta, s_1, F), \forall a \in \Sigma :$$

$$\delta(q, a) := \begin{cases} \delta_1(q, a) & \text{ако } q \in Q_1 \setminus F_1 \\ \delta_1(q, a) \cup \delta_2(s_2, a) & \text{ако } q \in F_1 \\ \delta_2(q, a) & \text{иначе} \end{cases}$$

$$F := \begin{cases} F_1 \cup F_2 & \text{ако } s_2 \in F_2 \\ F_2 & \text{иначе} \end{cases}$$

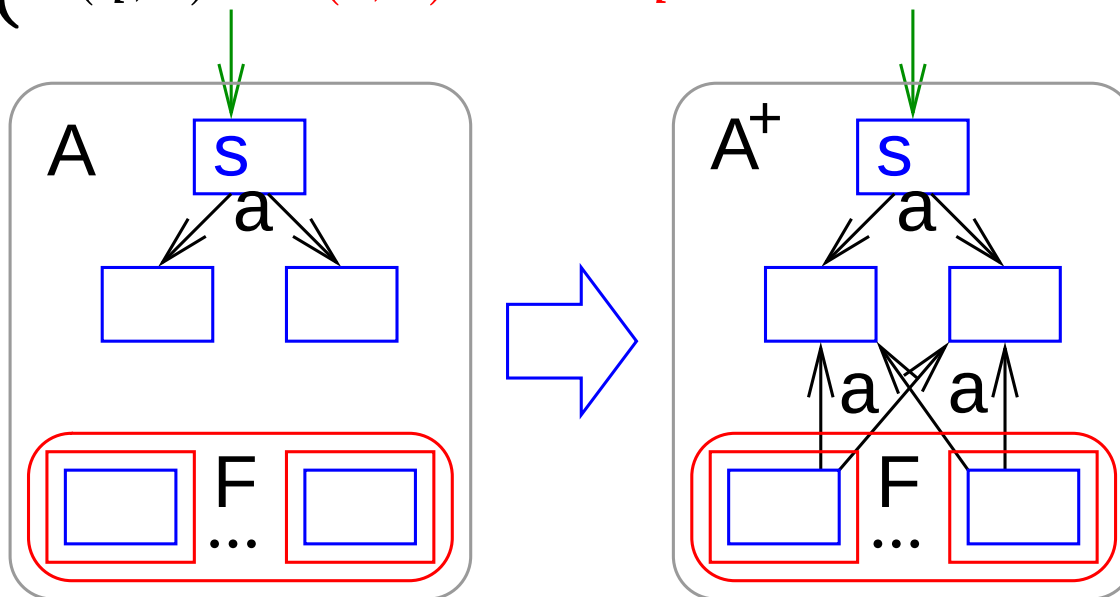

Позитивна обвивка $L^+ = \bigcup_{i \geq 1} L^i$

$A = (Q, \Sigma, \delta, s, F)$ и $L(A) = L$

$A^+ := (Q, \Sigma, \delta^+, s, F), \forall a \in \Sigma :$

$\delta^+(q, a) := \begin{cases} \delta(q, a) & \text{ако } q \in Q \setminus F \\ \delta(q, a) \cup \delta(s, a) & \text{ако } q \in F \end{cases}$

Д-во на $L(A^+) \subseteq L^+$

Нека $w \in L(A^+)$ е произволна и $w \neq \varepsilon$

Нека $P = s \xrightarrow{a_0} q_0 \xrightarrow{*} f$ е приемащ път за w .

Декомпозираме P на преходи от вида $f_j \xrightarrow{a_j} q_j$
by $q_j \notin \delta(f_j, a_j)$, $j \in 1..i$, $i \geq 0$.

$\longrightarrow f_j \in F$, $q_j \in \delta(s, a_j)$.

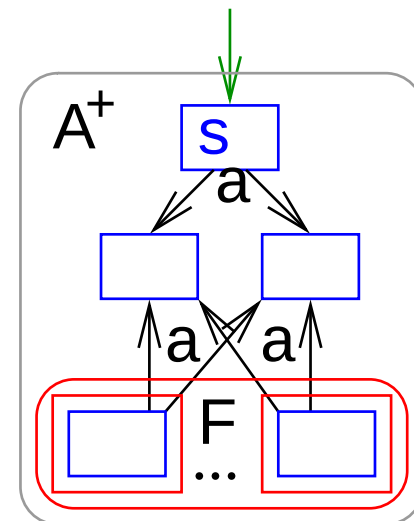
$$P = s \xrightarrow{a_0} q_0 \xrightarrow{x_0} f_1 \xrightarrow{a_1} q_1 \xrightarrow{x_1} f_2 \xrightarrow{*} f_i \xrightarrow{a_i} q_i \xrightarrow{x_i} f$$

$a_0 x_0 a_1 x_1 \dots a_i x_i = w$

Дефинираме $P_j := s \xrightarrow{a_j} q_j \xrightarrow{x_j} f_{j+1}$ (с $f_{i+1} := f$).

$\longrightarrow \forall j \in 0..i : P_j$ е един приемащ път A .

$\longrightarrow w \in L^+$

Д-во на $L^i \subseteq L(A^+)$ за $i \geq 1$

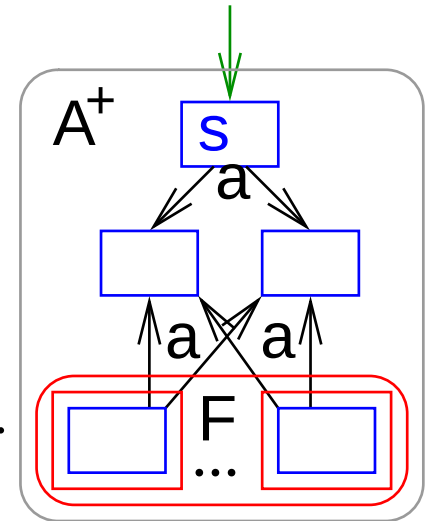
Нека $w = w_1 \cdots w_i \in L^i$ ($\varepsilon \neq w_i \in L$).

Да разгледаме $P_j = s \xRightarrow{a_j} q_j \xRightarrow{x_j} f_j$, $j \in 1..i$, $f_j \in F$,
които свидетелстват за $w_1 \in L, \dots, w_i \in L$.

$\longrightarrow P = s \xRightarrow{a_1} q_1 \xRightarrow{x_1} f_1 \xRightarrow{a_2} q_2 \xRightarrow{x_2} f_2 \xRightarrow{*} f_{i-1} \xRightarrow{a_i} q_i \xRightarrow{x_i} f_i$
е път в A^+ , свидетелстващ за $w \in L(A^+)$.

$\longrightarrow w \in L(A^+)$

□

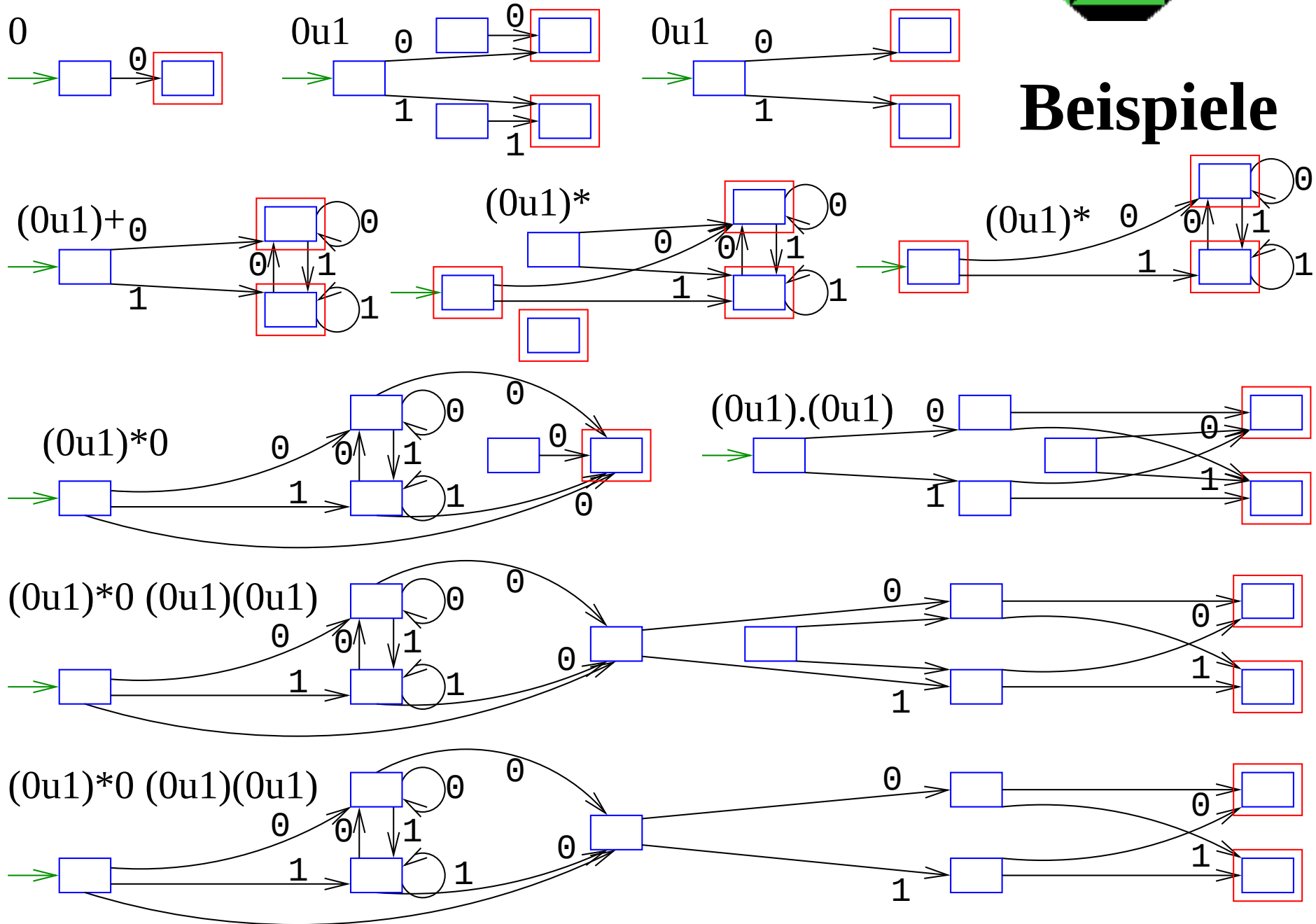

L^* -звезда на Клини

Построяваме автомат за $\varepsilon \cup L^+ = L^*$.

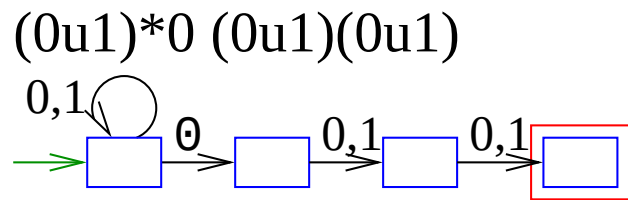
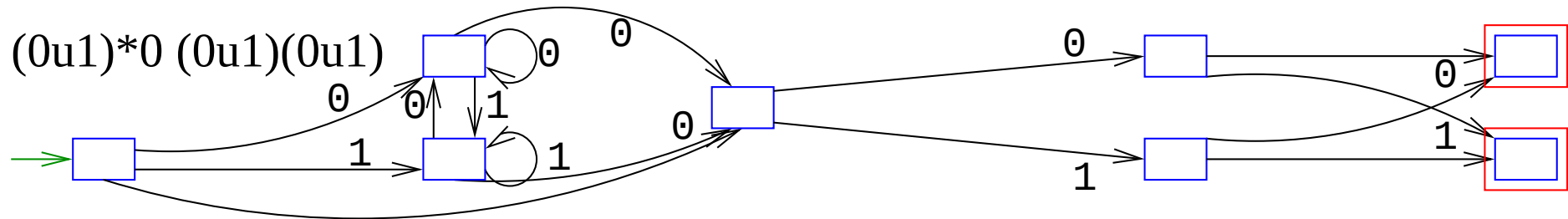

Beispiele

Пример

Приложение за търсене в текст

Unix-Tool grep:grep REGULAR-EXPRESSION FILE

- ☐ Търсим във всички стрингове във FILE, които са в $L(\text{REGULAR-EXPRESSION})$
- ☐ Много синтаксис: a-g, :alnum:,...
- ☐ По-лесно е, ако го транслираме в регулярен израз.
- ☐ Бързо приложение - превръща в детерминистичен автомат.

Приложение при scanner-(generator), lex, flex

Input: регулярен израз

Output: краен автомат (C code),

Runtime-input: програмата като **стрингове**

Runtime-output: Програма за **token** (Пакети) като числа, идентификатори, ключови думи.

- ☐ **time-critical** всеки символ ще се сканира, коментарите се изпускат, десетичните числа се превръщат в двоични ,...
- ☐ прави представянето **стандартно**- премахва шпациите ,...
- ☐ опростява по-нататък синтактичния анализ

Други приложения

- ☐ Редактори, например emacs
- ☐ Script-езици като Perl
- ☐ java.util.regex Library
- ☐ C++ Boost.Regex Library
- ☐ .net framework
- ☐ Parsing за xml документи

ϵ -преходи

Разрешени са **директни** (ϵ преходи)
без да се чете символ.

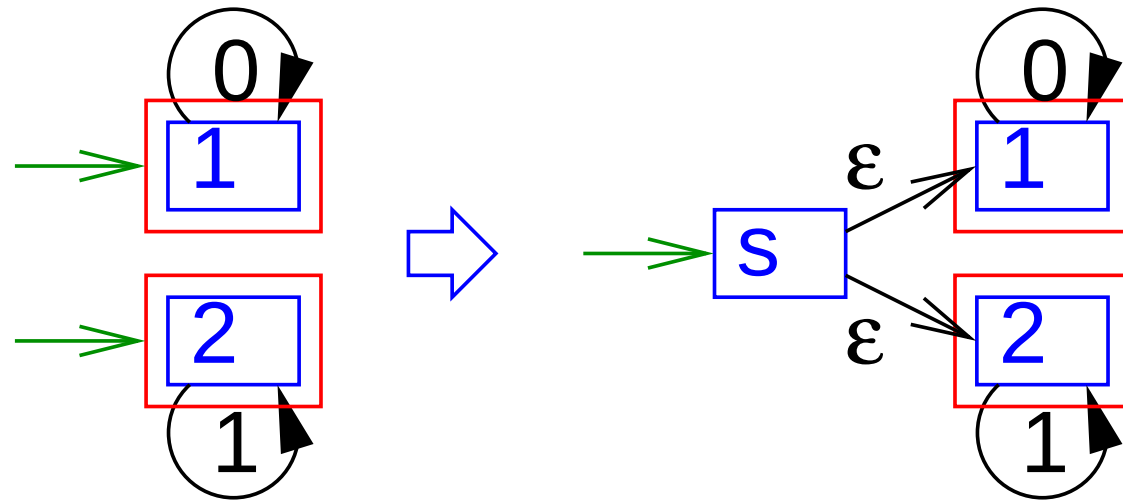

ϵ NFA

- ☐ Q , множество от състояния
- ☐ Σ , азбука
- ☐ $\delta: Q \times (\Sigma \cup \epsilon) \rightarrow 2^Q$, функция на прехода
- ☐ $s \in Q$, начално състояние
- ☐ $F \subseteq Q$, крайни състояния

Примери: $0^* \cup 1^*$

RegExp $\rightarrow$ ϵ NEA: $L_1 \cup L_2$

$A_1 = (Q_1, \Sigma, \delta_1, s_1, F_1)$ и $L(A_1) = L_1$

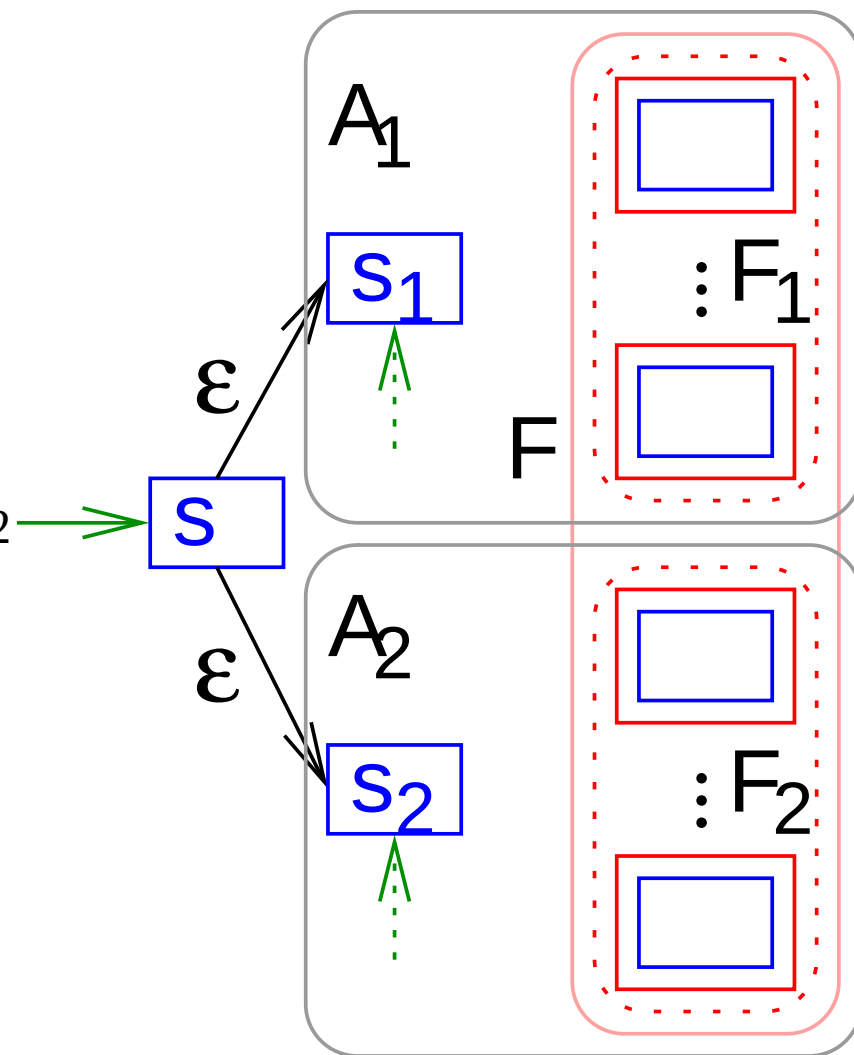
$A_2 = (Q_2, \Sigma, \delta_2, s_2, F_2)$ и $L(A_2) = L_2$

и $Q_1 \cap Q_2 = \emptyset$

$A := (\{s\} \cup Q_1 \cup Q_2, \Sigma, \delta, s, F_1 \cup F_2)$

δ е дефинирана като $\delta_{1/2}$ on $Q_{1/2}$

ϵ преходи от s до s_1 и s_2 .

$$L_1 \cdot L_2$$

$A_1 = (Q_1, \Sigma, \delta_1, s_1, F_1)$, където $L(A_1) = L_1$

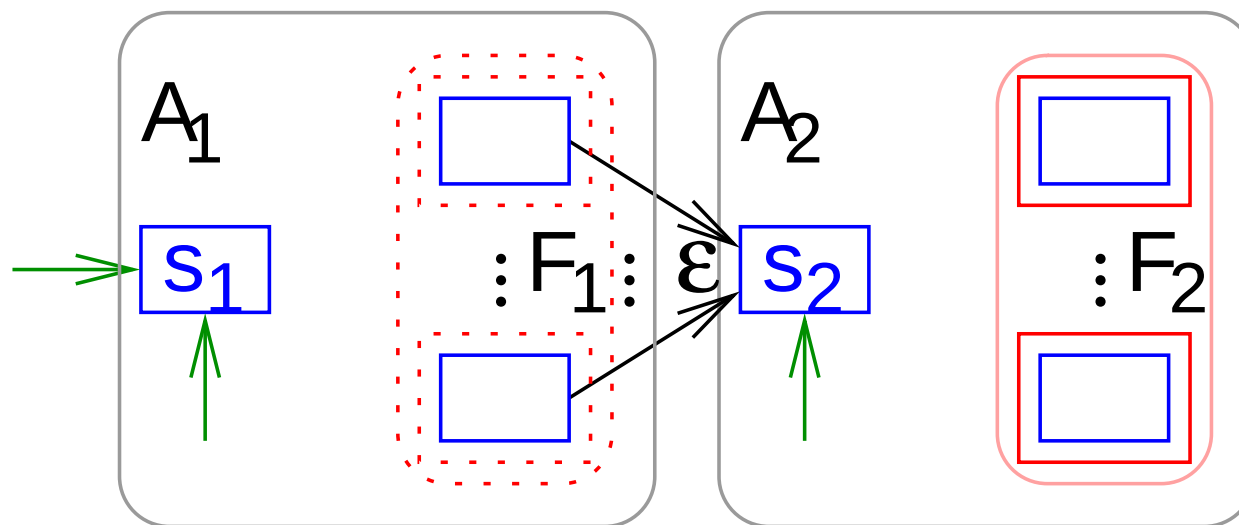
$A_2 = (Q_2, \Sigma, \delta_2, s_2, F_2)$, където $L(A_2) = L_2$

и $Q_1 \cap Q_2 = \emptyset$

$A := (Q_1 \cup Q_2, \Sigma, \delta, s_1, F_2)$

δ е дефинирана като $\delta_{1/2}$ on $Q_{1/2}$

ϵ преходи от F_1 до s_2 .

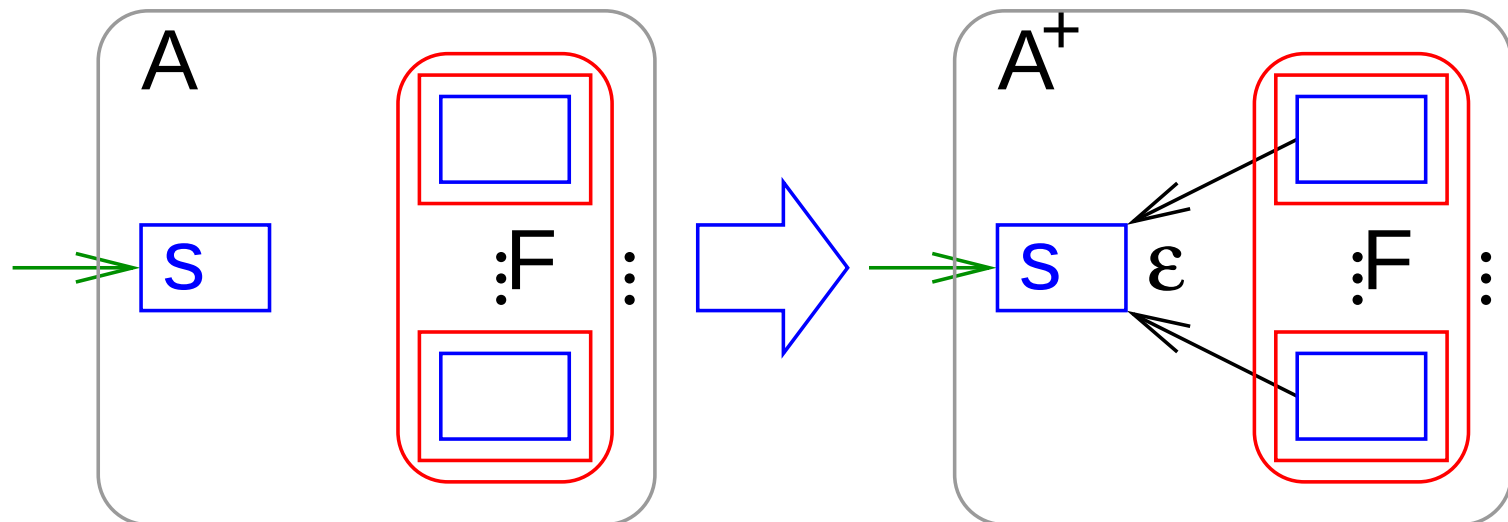
$$L^+ = \bigcup_{i \geq 1} L^i$$

$$A = (Q, \Sigma, \delta, s, F) \text{ и } L(A) = L$$

$$A^+ := (Q, \Sigma, \delta^+, s, F)$$

δ^+ е дефинирана като δ

ε преходи $f \rightarrow s \forall f \in F$.

$\epsilon\text{NFA } A \rightsquigarrow \text{NFA } \bar{A}$

Д-во (идея):

Заместваме всеки **ϵ преход и преход към следващ символ** в A с **директен преход** към следващия символ в $\bar{A}$.

Трябва да внимаваме с крайните състояния.

$$\varepsilon\text{NFA } A \rightsquigarrow \text{NFA } \bar{A}$$

Нека $A = (Q, \Sigma, \delta, s, F)$ е с ε преходи.

$$E(M) = \{p \mid \exists (q \in M)((q, \varepsilon) \vdash_A^* (p, \varepsilon))\}$$

$$\hat{\delta}(M, \varepsilon) = E(M)$$

$$\hat{\delta}(M, aw) = E(\hat{\delta}(E(\delta(M, a)), w))$$

$$w \in L(A) \Leftrightarrow \hat{\delta}(\{s\}, w) \cap F \neq \emptyset$$

Еквивалентен автомат без ε преходи:

$$A' = (Q, \Sigma, \delta', s, F'),$$

$$\delta'(q, a) = \hat{\delta}(\{q\}, a) = \bigcup_{p \in E(\{q\})} E(\delta(p, a)),$$

$$F' := \begin{cases} F \cup \{s\} & \text{ако } F \cap E(\{s\}) \neq \emptyset \\ F & \text{иначе} \end{cases}.$$

Теорема на Клини

Теорема Всеки автоматен език е регулярен.

Д-во: Даден: DFA $A = (\{1, \dots, n\}, \Sigma, \delta, s, F)$

Резултат: регулярен израз α такъв, че $L(A) = L(\alpha)$.

За всяко $f \in F$ нека $L_f = \{w \in \Sigma^* : \hat{\delta}(s, w) = f\}$.

Ще намерим RegExpr за L_f . Тъй като $L(A) = \bigcup_{f \in F} L_f$,

теоремата ще е доказана, защото F е крайно.

Даден: DFA $A_f = (\{1, \dots, n\}, \Sigma, \delta, s, \{f\})$

Резултат: регулярен израз α и $L_f = L(A_f) = L(\alpha)$.

Нека $L_{ij} := L((\{1, \dots, n\}, \Sigma, \delta, i, \{j\}))$

В частност $L_{sf} = L_f$.

Ако $i \neq j$: $L_{ij}^0 := \{a \in \Sigma : j \in \delta(i, a)\}$

Ако $i = j$: $L_{ij}^0 := \{a \in \Sigma : j \in \delta(i, a)\} \cup \{\epsilon\}$

$L_{ij}^m := \left\{ w \in \Sigma^* : \exists \text{ работен път } i \xrightarrow{w} j = i P j \text{ и } P \in \{1, \dots, m\}^* \right\}$

Тук преход $i P j$ означава преход от i до j , с междинни състояния с номера $\leq m$.

Забележете, че $L_{ij} = L_{ij}^n$.

Ще построим регулярен израз за L_{ij}^m индуктивно, използвайки регулярните изрази за по-малките m .

$$L_{ij}^m := \left\{ w \in \Sigma^* : \exists \text{ работен път } i \xrightarrow{w} j = i P j \text{ и } P \in \{1, \dots, m\}^* \right\}$$

Даден: регулярен израз α_{ij}^k , $k < m$ и $L(\alpha_{ij}^k) = L_{ij}^k$

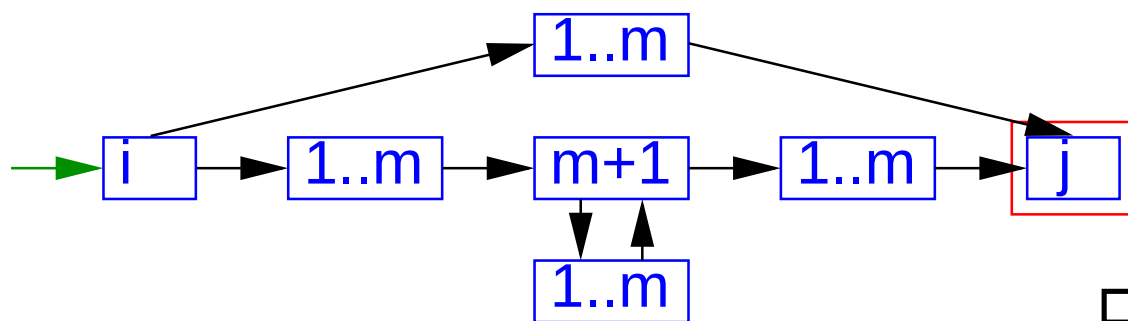
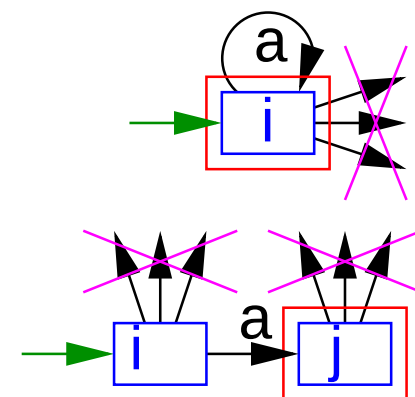
Резултат: α_{ij}^m и $L(\alpha_{ij}^m) = L_{ij}^m$

Ако $m = 0, i = j$: $\alpha_{ii}^0 = \bigcup_{a \in \Sigma: \delta(i,a)=i} a \cup \varepsilon$

Ако $m = 0, i \neq j$: $\alpha_{ij}^0 = \bigcup_{a \in \Sigma: \delta(i,a)=j} a$

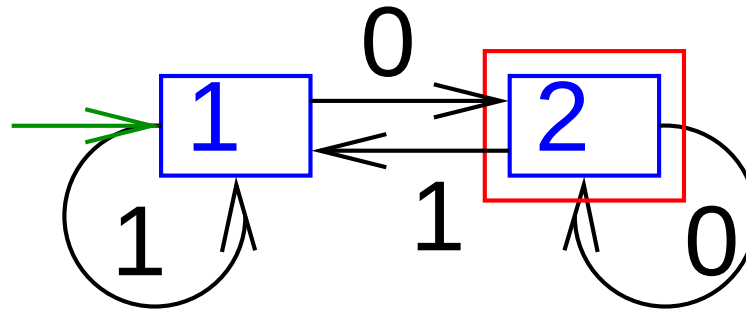
Ако $m \rightsquigarrow m + 1$:

$$\alpha_{ij}^{m+1} = \alpha_{ij}^m \cup \alpha_{i,m+1}^m \cdot (\alpha_{m+1,m+1}^m)^* \cdot \alpha_{m+1,j}^m$$

Пример

$$\alpha_{11}^0 = 1 \cup \varepsilon$$

$$\alpha_{22}^0 = 0 \cup \varepsilon$$

$$\alpha_{12}^0 = 0$$

$$\alpha_{21}^0 =$$

$$\alpha_{12}^1 = \alpha_{12}^0 \cup \alpha_{11}^0 \cdot (\alpha_{11}^0)^* \cdot \alpha_{12}^0$$

$$= 0 \cup (1 \cup \varepsilon) \cdot (1 \cup \varepsilon)^* \cdot 0$$

$$= 1^*0$$

$$\alpha_{22}^1 = \alpha_{22}^0 \cup \alpha_{21}^0 \cdot (\alpha_{11}^0)^*$$

$$= 0 \cup \varepsilon \cup 1 \cdot (1 \cup \varepsilon)^*$$

$$= 1^*0 \cup \varepsilon$$

$$\alpha_{12}^2 = \alpha_{12}^1 \cup \alpha_{12}^1 \cdot (\alpha_{22}^1)^* \cdot \alpha_{12}^1$$

$$= 1^*0 \cup 1^*0 \cdot (1^*0 \cup \varepsilon)^* \cdot (1^*0 \cup \varepsilon)$$

$$= 1^*0(1^*0)^*$$

$$L(\alpha_{12}^2) = L_{12}^2 = L_{12} = L_2, \text{ където } F = \{2\}.$$

1.1.4 Pumping лема (лема за покачването)

Ако L регулярен език

$$\longrightarrow \exists n \in \mathbb{N} : \forall w \in L : |w| > n$$

$$\longrightarrow \exists u, v, x : w = uvx \wedge$$

$$1. \quad |v| \geq 1 \wedge$$

$$2. \quad |uv| \leq n \wedge$$

$$3. \quad \forall k \in \mathbb{N}_0 : uv^kx \in L$$

С думи:

Достатъчно дългите думи на един регулярен език имат непразна **поддума** която можем да "pump"ваме (**итерираме**) без да напускаме езика.

Д-во на Pumping лемата

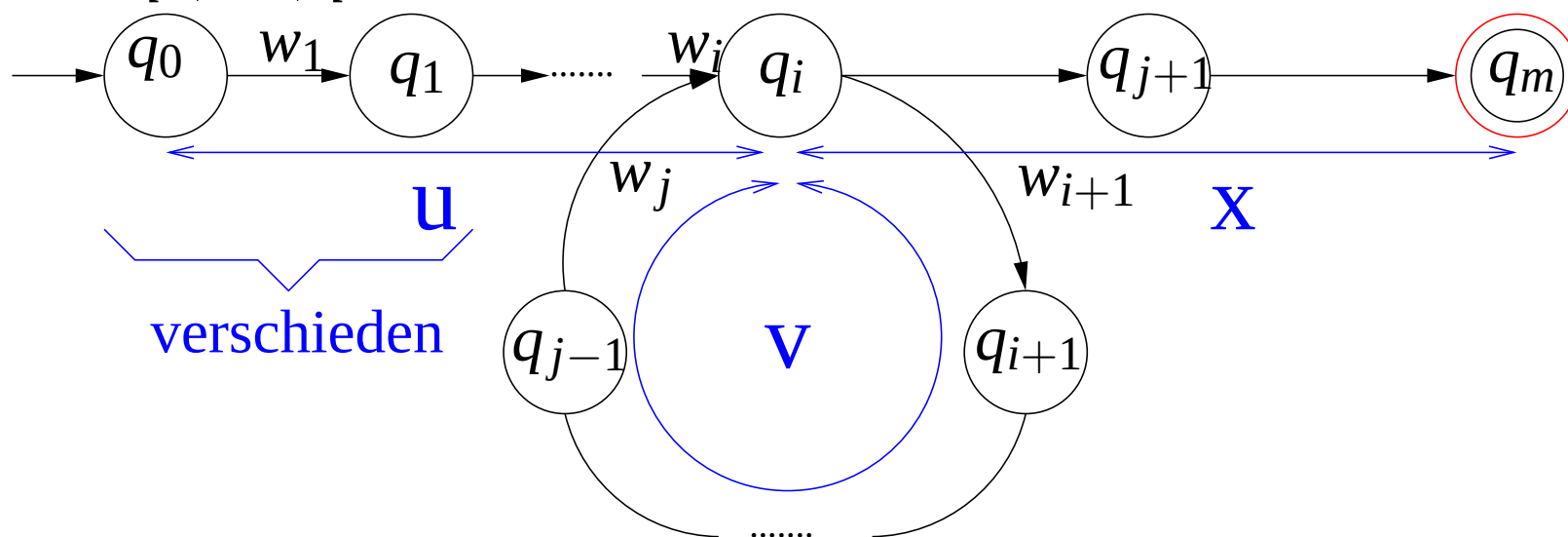
L регулярен $\longrightarrow \exists n \in \mathbb{N} : \forall w \in L : |w| > n \longrightarrow \exists u, v, x :$

$$w = uvx \wedge |v| \geq 1 \wedge |uv| \leq n \wedge \forall k \in \mathbb{N}_0 : uv^kx \in L$$

Д-во: Нека $A = (Q, \Sigma, \delta, q_0, F)$ DFA и $L(A) = L$.

Нека $n = |Q|$ и $w \in L$ с $|w| = m \geq n$ (произволна).

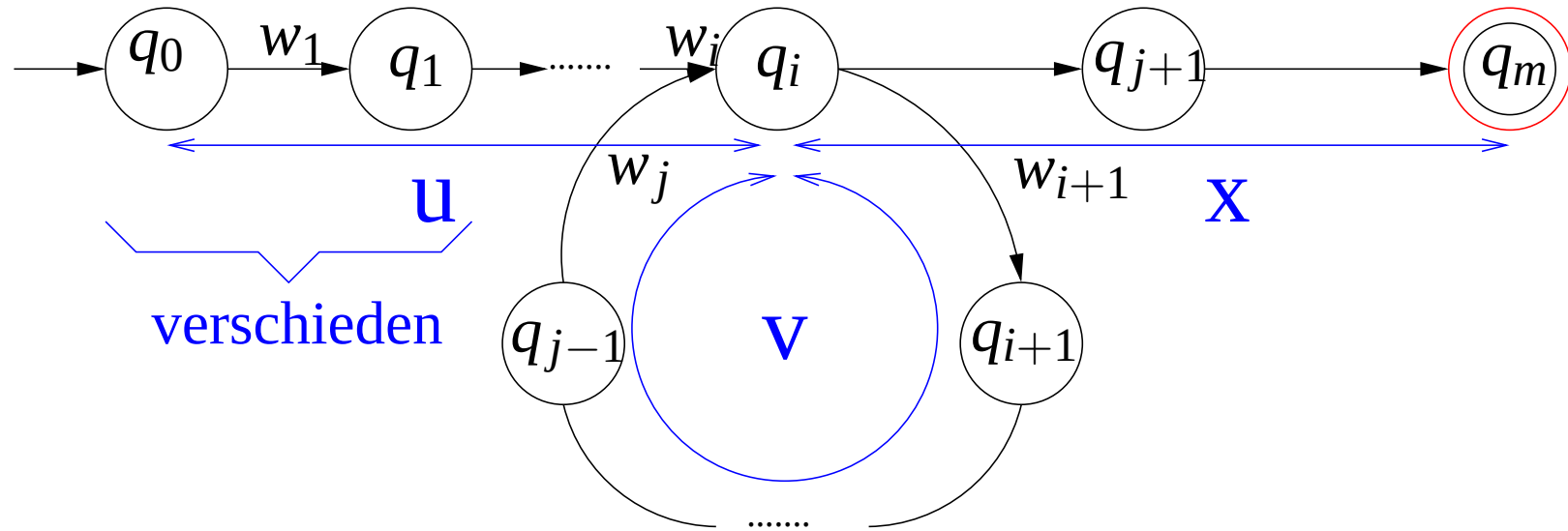
Нека $q_0, \dots, q_m$ състояния.

$(\exists i < j \leq n : q_i = q_j) \longrightarrow |v| \geq 1, |uv| \leq n, uv^kx$ са също в езика

Д-во на Pumping лемата

$$w = w_1 \dots w_m; \quad u = w_1 \dots w_i; \quad v = w_{i+1} \dots w_j; \quad x = w_{j+1} \dots w_m$$

$$\begin{aligned} & (q_0, w) \vdash^* (q_i, w_{i+1} \dots w_j \dots w_m) \vdash^* (q_j, w_{j+1} \dots w_m) \Rightarrow \\ & (q_0, w_1 \dots w_i) \vdash^* (q_i, \varepsilon) \ \& \ (q_i, w_{i+1} \dots w_j) \vdash^* (q_j, \varepsilon) \ \& \ q_i = q_j \\ & \Rightarrow (q_0, w_1 \dots w_i w_{j+1} \dots w_m) \vdash^* (q_m, \varepsilon) \Rightarrow (q_0, ux) \vdash^* (q_m, \varepsilon) \\ & \ \& \ (q_0, uv^k x) \vdash^* (q_i, v^k x) \vdash^* (q_j, v^{k-1} x) \vdash^* \dots \vdash^* (q_j, vx) \vdash^* \\ & (q_j, x) \vdash^* (q_m, \varepsilon). \end{aligned}$$

Пример: $L = \{a^k b^k : k \in \mathbb{N}\}$

Да допуснем, че L е регулярен.

Нека n е числото от Pumping лемата и нека

$w = a^n b^n = uvx$ в съответствие с Pumping лемата, тогава $ux \in L$.

$|uv| \leq n, |v| \geq 1 \longrightarrow v = a^\ell$ за $\ell \geq 1$.

$ux = a^{n-\ell} b^n \in L$.

Противоречие. ■

Пример: **Балансирани скоби** $L_{()}$

Да допуснем, че L е регулярен.

Нека n е числото от Pumping лемата за L и да разгледаме $w = ({}^n)^n = uvx$ съгласно Pumping лемата $ux \in L_{()}$ и $|v| > 1$ и $|uv| \leq n$.

Тогава $v = ({}^i, i \neq 0$

и $ux = ({}^{n-i})^n \notin L_{()}$ Противоречие.

$$L = \{0^p : p \text{ is a prime number}\}$$

Да допуснем, че L е регулярен.

Нека n е числото от Pumping лемата за L .

Нека $p \geq n + 2$ е просто число. ($\exists$ безкрайно много прости числа) $\longrightarrow 0^p \in L = uvw$, $|v| \geq 1$, $|uw| \geq 2$.

Pumping-лема: $uv^{|uw|}w \in L$.

$\longrightarrow |uw| + |uw| \cdot |v| = |uw|(1 + |v|)$ е просто число.

Два нетривиални делителя $|uw| \geq 2$ и $(1 + |v|) \geq 2$.

Противоречие. ■

$$L = \left\{ 0^{n^2} : n \in \mathbb{N} \right\}$$

Да допуснем, че L е регулярен.

Нека n е числото от Pumping лемата за L .

Нека $\longrightarrow 0^{n^2} \in L = uvw$, $|v| \geq 1$, $|uv| \leq n$.

Pumping-лема: $uv^2w \in L$.

$\longrightarrow n^2 < |uv^2w| \leq n^2 + n < (n+1)^2$.

Противоречие. ■

Pumping-лемата

не е достатъчно условие за регулярност

Пример: $L = \{c^m a^\ell b^\ell : m, \ell \geq 0\} \cup \{a, b\}^*$ не е регулярен,
но

ако $n \geq 1$ е произволно и $x \in L$ с $|x| \geq n$.

1. $x \in a^* b^*$:

$$x = \underbrace{\varepsilon}_u \underbrace{a}_v \underbrace{a^m b^{n-m-1}}_w$$

$$1. |v| = 1 \geq 1$$

$$2. |uv| = 1 \leq n$$

$$3. uv^i w = a^i a^m b^{n-m-1} \in a^* b^* \subseteq L$$

Pumping-лемата

не е достатъчно условие за регулярност

Пример: $L = \{c^m a^\ell b^\ell : m, \ell \geq 0\} \cup \{a, b\}^*$ не е регулярен,

Нека n е произволно, $w \in L$ произволно с $|w| \geq n$.

1. Ако $w \in a^*b^*$: го видяхме.

2. Ако $w = c^m a^\ell b^\ell$, $m \geq 1$:

Разгледайте $w = \underbrace{\varepsilon}_u \underbrace{c}_v \underbrace{c^{m-1} a^\ell b^\ell}_x$

$$1. |v| = 1 \geq 1$$

$$2. |uv| = 1 \leq n$$

$$3. uv^i x = c^{m-1+i} a^\ell b^\ell \in L$$

1.1.5 Релации на еквивалентност и минимален автомат

Идея: работим директно с L , без да разглеждаме конкретен автомат.

Припомняне: Релация на еквивалентност

Една релация $R \subseteq Y \times Y$ се нарича релация на еквивалентност, ако R е:

☐ рефлексивна

$$\forall x : xRx$$

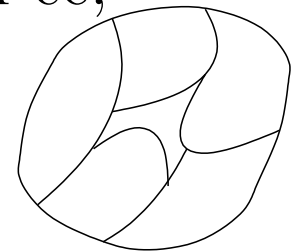
☐ транзитивна

$$\forall xyz : xRy \wedge yRz \longrightarrow xRz$$

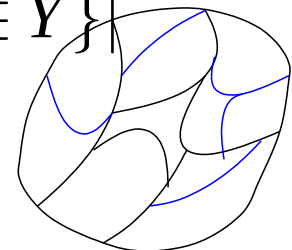
☐ симетрична.

$$\forall xy : xRy \longrightarrow yRx$$

Клас на еквивалентност: $[x] = \{y : xRy\}$. Класовете на еквивалентност са непразни и непресичащи се, т.е. всеки елемент на Y принадлежи точно на един клас на еквивалентност

Индекс: индекс $|R| := |\text{Клас на еквив.}| = |\{[x] : x \in Y\}|$

Прецизиране: R прецизира R' ($R \subseteq R'$)

Лема: R прецизира $R' \longrightarrow \forall$ класове на еквивалентност

$$[x]_R : [x]_R \subseteq [x]_{R'}$$

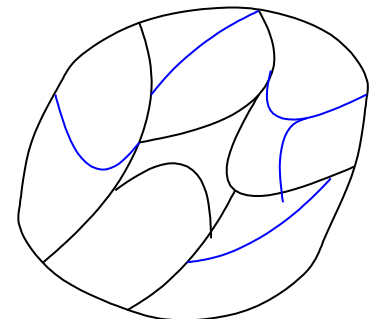
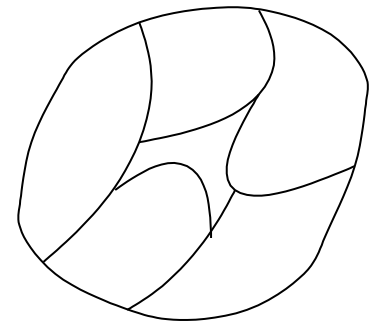
Д-во:

$$\begin{aligned} y \in [x]_R &\Leftrightarrow (y, x) \in R \\ &\xrightarrow{R \subseteq R'} (y, x) \in R' \\ &\Leftrightarrow y \in [x]_{R'} \end{aligned}$$

Следствие: R прецизира $R' \longrightarrow |R| \geq |R'|$

Д-во: Разгледайте $\rho([x]_R) = [x]_{R'}$.

Проверете, че е добре дефинирана функция, която е върху (сюрективна).

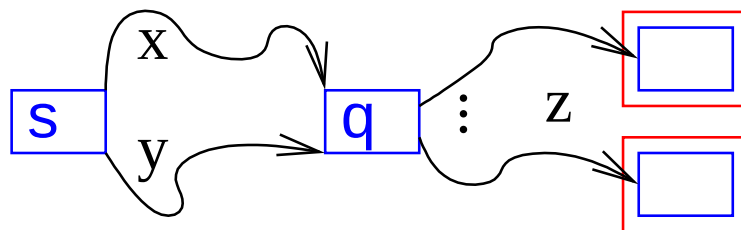
Релация на Нероуд

За езика L **релацията на Нероуд** е дефинирана като

$$R_L := \{(x, y) \in \Sigma^* \times \Sigma^* : \forall z \in \Sigma^* : xz \in L \Leftrightarrow yz \in L\}$$

Идея: класовете на еквивалентност съответстват на състоянията.

Защо?

DFA пораждаат релация на еквивалентност

Нека $M = (Q, \Sigma, \delta, s, F)$ е DFA и $L(M) = L$.

$$R_M := \left\{ (x, y) \in \Sigma^* \times \Sigma^* : \hat{\delta}(s, x) = \hat{\delta}(s, y) \right\}.$$

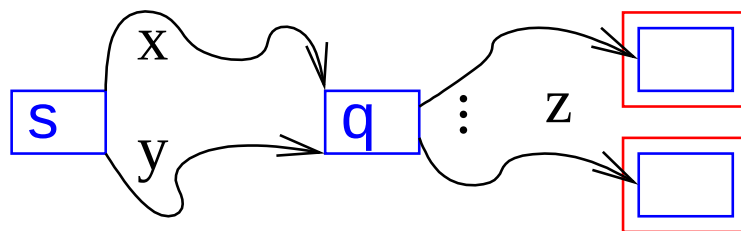
релация на еквивалентност! по един клас на еквивалентност (за достижимо от s) състояние.

Лема 1: R_M **прецизира** релацията на Нероуд $R_L =$

$$\left\{ (x, y) \in \Sigma^* \times \Sigma^* : \forall z \in \Sigma^* : xz \in L \Leftrightarrow yz \in L \right\}$$

Д-во : $\forall (x, y) \in \Sigma^* \times \Sigma^* : \hat{\delta}(s, x) = \hat{\delta}(s, y) \longrightarrow$

$\forall z : \hat{\delta}(s, xz) = \hat{\delta}(s, yz) \longrightarrow \forall z : xz \in L \Leftrightarrow yz \in L$

Безкраен индекс на релацията на Нероуд

Наблюдение: индексът $|R_L| = \infty \longrightarrow L$ не е регулярен.

Д-во: Да допуснем, че L е регулярен.

$\longrightarrow \exists \text{ DFA } M = (Q, \Sigma, \delta, s, F) : L(M) = L.$

$\longrightarrow R_M$ прецизира R_L .

$\longrightarrow |Q| \geq |R_M| \geq |R_L| = \infty.$

Противоречие.

Следователно: Ако L е регулярен, то индексът $|R_L| < \infty.$

Автомат от класовете на еквивалентност

$$R_L := \{(x, y) \in \Sigma^* \times \Sigma^* : \forall z \in \Sigma^* : xz \in L \Leftrightarrow yz \in L\}$$

Идея: когато класовете на еквивалентност $[w_1], \dots, [w_k]$ на R_L съответстват на състоянията на един DFA $M_{\equiv}$, тогава по лемата по-долу **МИНИМАЛНИЯТ** автомат за L е:

$$M_{\equiv} := (\{[w_1], \dots, [w_k]\}, \Sigma, \delta_{\equiv}, [\varepsilon], F_{\equiv}) \text{ с}$$

$$F_{\equiv} := \{[w] : w \in L\} \text{ и}$$

$$\delta_{\equiv}([w], a) := [wa].$$

Лема: $\delta_{\equiv}$ е добре дефинирана

$$\text{Лема: } \hat{\delta}_{\equiv}([\varepsilon], w) = [w]$$

$$\text{Лема: } L(M_{\equiv}) = L$$

Минимален автомат

$$R_L := \{(x, y) \in \Sigma^* \times \Sigma^* : \forall z \in \Sigma^* : xz \in L \Leftrightarrow yz \in L\}$$

$$M_{\equiv} := (\{[w_1], \dots, [w_k]\}, \Sigma, \delta_{\equiv}, [\epsilon], F_{\equiv}), \text{ където}$$

$$F_{\equiv} := \{[w] : w \in L\} \text{ и}$$

$$\delta_{\equiv}([w], a) := [wa].$$

Лема: $\delta_{\equiv}$ е добре дефинирана

$$xR_L y \longrightarrow \forall a \in \Sigma : xaR_L ya$$

дясно инвариантна

$$xR_L y \longrightarrow \forall z \in \Sigma^* : xz \in L \Leftrightarrow yz \in L$$

$$\longrightarrow \forall az \in \Sigma^* : x(az) \in L \Leftrightarrow y(az) \in L$$

$$\Leftrightarrow \forall a \in \Sigma : \forall z \in \Sigma^* : (xa)z \in L \Leftrightarrow (ya)z \in L$$

$$\longrightarrow \forall a \in \Sigma : xaR_L ya$$

Минимален автомат

$$R_L := \{(x, y) \in \Sigma^* \times \Sigma^* : \forall z \in \Sigma^* : xz \in L \Leftrightarrow yz \in L\}$$

$$M_{\equiv} := (\{[w_1], \dots, [w_k]\}, \Sigma, \delta_{\equiv}, [\varepsilon], F_{\equiv}), \text{ където}$$

$$F_{\equiv} := \{[w] : w \in L\} \text{ и}$$

$$\delta_{\equiv}([w], a) := [wa].$$

$$\text{Лема: } \hat{\delta}_{\equiv}([x], y) = [xy]$$

Индукция по $|y|$:

$$\hat{\delta}_{\equiv}([x], \varepsilon) = [x].$$

$$\hat{\delta}_{\equiv}([x], aw) \stackrel{\text{деф. } \hat{\delta}_{\equiv}}{=} \hat{\delta}_{\equiv}(\delta_{\equiv}([x], a), w) \stackrel{\text{деф. } \delta_{\equiv}}{=} \hat{\delta}_{\equiv}([xa], w) = [xaw].$$

Минималният автомат: разпознава L

$$R_L := \{(x, y) \in \Sigma^* \times \Sigma^* : \forall z \in \Sigma^* : xz \in L \Leftrightarrow yz \in L\}$$

$$M_{\equiv} := (\{[w_1], \dots, [w_k]\}, \Sigma, \delta_{\equiv}, [\varepsilon], F_{\equiv}) \text{ с}$$

$$F_{\equiv} := \{[w] : w \in L\} \text{ и}$$

$$\delta_{\equiv}([w], a) := [wa].$$

Лема: $L(M_{\equiv}) = L$.

$$w \in L(M_{\equiv})$$

$$\Leftrightarrow \hat{\delta}_{\equiv}([\varepsilon], w) \in \{[w] : w \in L\}$$

деф. $M_{\equiv}$

$$\Leftrightarrow [w] \in \{[w] : w \in L\}$$

предишната лема

$$\Leftrightarrow w \in L \quad \text{кл. на еквив. са или изцяло в, или извън } L$$

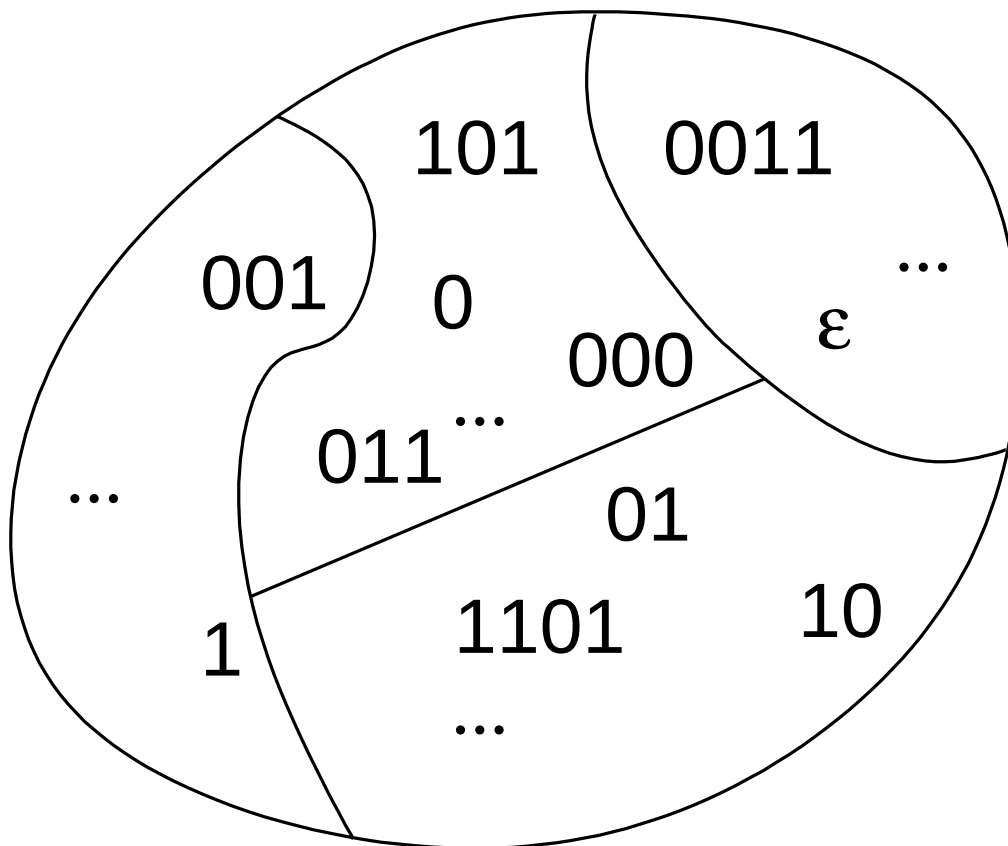
$$([w] \in \{[w] : w \in L\} \longrightarrow \exists x \in L : [x] = [w] \longrightarrow xR_L y \longrightarrow$$

$$\forall z : xz \in L \Leftrightarrow wz \in L \longrightarrow x\varepsilon \in L \Leftrightarrow w\varepsilon \in L)$$

Пример

$L \subseteq \{0,1\}^*$ език, всички думи с четен брой единици и четен брой нули

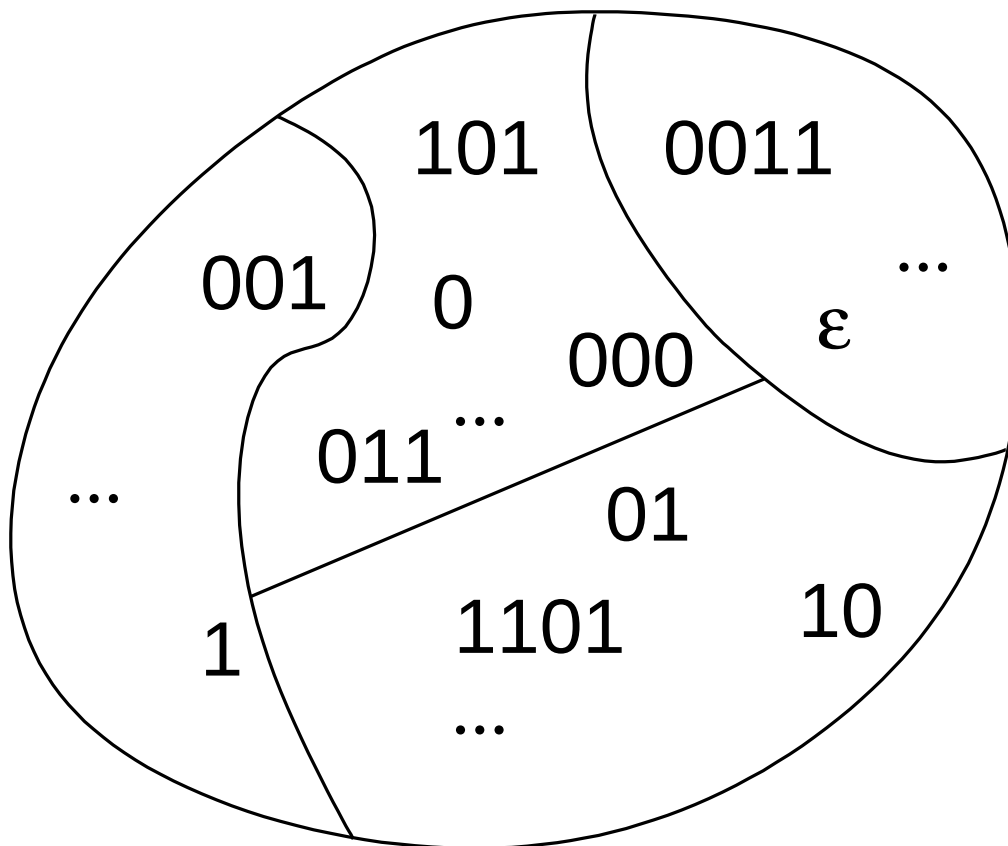

Класовете на
еквивалентност?

Пример

$L \subseteq \{0,1\}^*$ език, всички думи с четен брой единици и четен брой нули

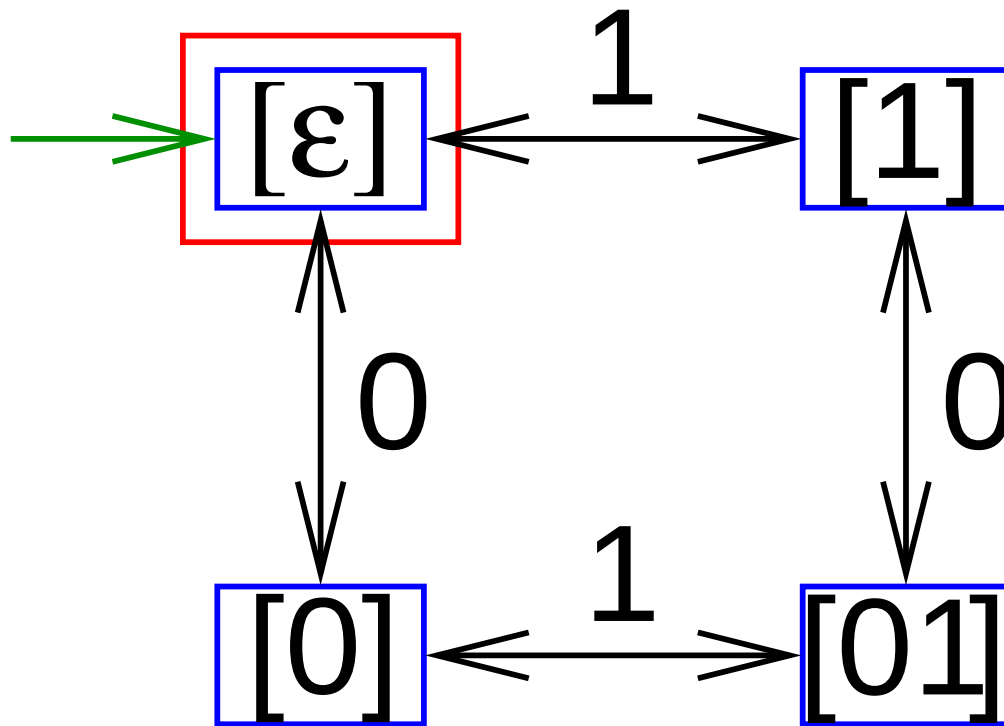
Класовете на
еквивалентност:

$[\epsilon], [0], [1], [01]$

Пример

$L \subseteq \{0,1\}^*$ език, всички думи с четен брой единици и четен брой нули

Теорема на Майхил-Нероуд

Нека

$$R_L := \{(x, y) \in \Sigma^* \times \Sigma^* : \forall z \in \Sigma^* : xz \in L \Leftrightarrow yz \in L\}.$$

L не е регулярен $\longrightarrow |R_L| = \infty$

Теорема на Майхил-Нероуд: L регулярен $\iff |R_L| < \infty$.

Нека $|R_L| = k < \infty$

$$M_{\equiv} := (\{[w_1], \dots, [w_k]\}, \Sigma, \delta_{\equiv}, [\varepsilon], F_{\equiv})$$

Тогава $L(M_{\equiv}) = L$

Ако L е регулярен и $M = (Q, \Sigma, \delta, s, F)$ произволен DFA с $L(M) = L$, то R_M прецизира R_L . Следователно $|R_L| \leq |Q|$, т.е. $M_{\equiv}$ е минимален автомат (с най-малък брой състояния), разпознаващ L .

Един автомат се нарича свързан, ако всяко състояние е достижимо от началното.

Следствие: Всички минимални автомати за L са **изоморфни** на $M_{\equiv}$.

Д-во: Нека $M = (Q, \Sigma, \delta, s, F)$ е свързан DFA, $L(M) = L$ и $|Q| = |R_L|$. Ще покажем, че $M \cong M_{\equiv}$, т.е. M е изоморфен на $M_{\equiv}$.

За всяко $q \in Q$ има дума w , такава че $\hat{\delta}(s, w) = q$.

Дефинираме $\kappa(q) = [w]$.

□ деф на κ е коректна

т.е. $\hat{\delta}(s, w_1) = \hat{\delta}(s, w) \longrightarrow w_1 R_L w \longrightarrow [w_1] = [w]$.

$$w_1 z \in L \iff \hat{\delta}(s, w_1 z) \in F \iff \hat{\delta}(\hat{\delta}(s, w_1), z) \in F \iff \\ \hat{\delta}(\hat{\delta}(s, w), z) \in F \iff \hat{\delta}(s, wz) \in F \iff wz \in L$$

□ κ е биекция

(еднозначна) Нека $q \neq q_1$ и $\hat{\delta}(s, w_1) = q_1$.

Допускаме, че

$$\kappa(q) = \kappa(q_1) \longrightarrow [w] = [w_1] \ \& \ w \neg R_M w_1 \longrightarrow |R_M| > |R_L|.$$

Противоречие.

(върху) $\forall w (q = \hat{\delta}(s, w) \longrightarrow \kappa(q) = [w]).$

□ $\kappa(s) = [\varepsilon] \ (\hat{\delta}(s, \varepsilon) = s)$

□ $\kappa(\delta(q, a)) = \delta_{\equiv}(\kappa(q), a)$

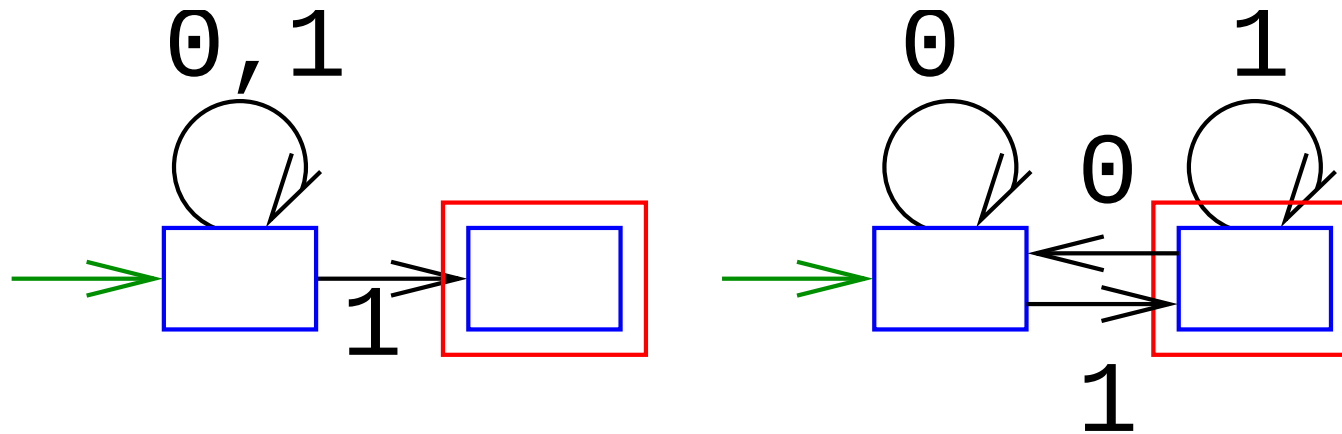
$$q = \hat{\delta}(s, w) \longrightarrow \delta(q, a) = \hat{\delta}(s, wa) \longrightarrow \kappa(\delta(q, a)) = [wa] = \delta_{\equiv}([w], a) = \delta_{\equiv}(\kappa(q), a)$$

□ $f \in F \iff \kappa(f) \in F_{\equiv}.$

Един контрапример NFA

Има **структурно различни** минимални NFAs за $(0 \cup 1)^*1$.

Упражнение: Напишете функцията на прехода.

Конструкция

на минималния автомат

Махаме състоянията, **недостижими** от s .

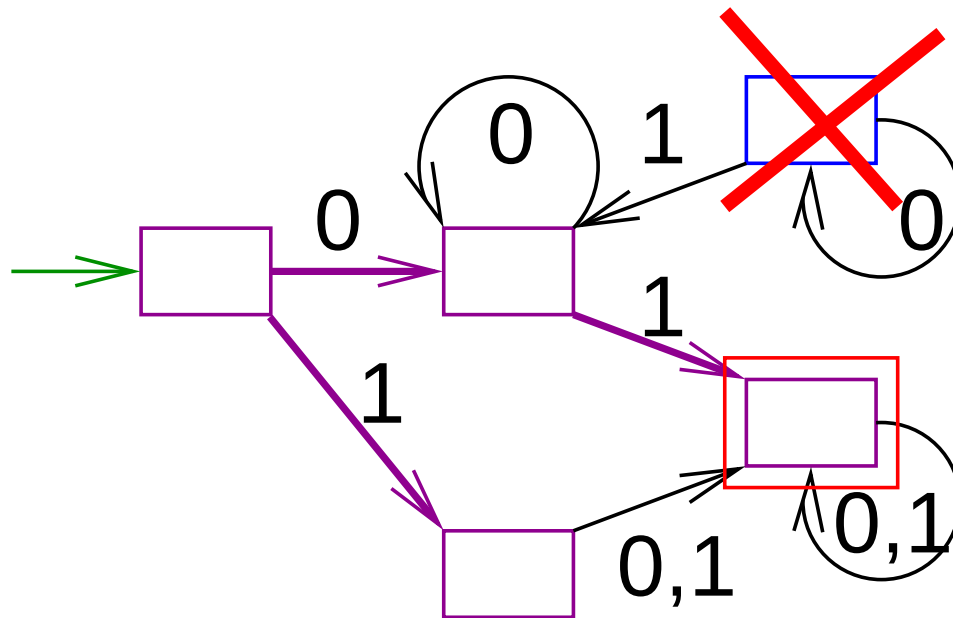
Алгоритъм: **Търсене в дълбочина** в графа G_A за s .

Маркираме всички достижими състояния.

Махаме недостижимите състояния.

Изпълнение — Примери

Kante im
Tiefensuchbaum

erreichter Zustand

Еквивалентни състояния

Идея: разгледайте DFA $M = (Q, \Sigma, \delta, s, F)$
(без недостижими състояния)

M не е минимален $\longrightarrow$

R_M прецизира $R_L \longrightarrow \exists q \neq r \in Q :$

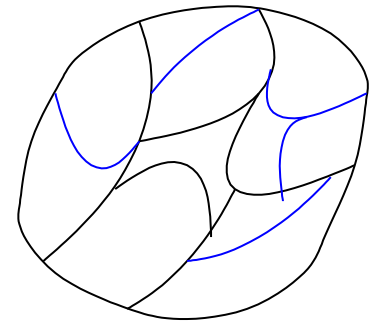
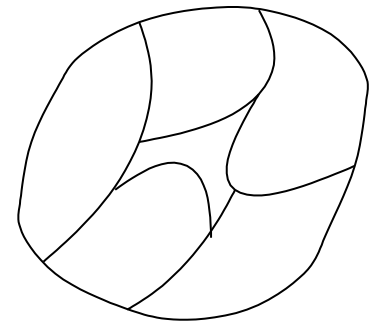
$[w]_M \cup [w']_M \subseteq K, \hat{\delta}(s, w) = q, \hat{\delta}(s, w') = r$

за някой клас на екв. K за R_L

q, r се наричат **еквивалентни** ($q \equiv r$),

т.е.:

$q \equiv r \Leftrightarrow \forall w \in \Sigma^* : \hat{\delta}(q, w) \in F \Leftrightarrow \hat{\delta}(r, w) \in F$

Махане на еквивалентните състояния

Да разгледаме $q \neq r \in Q : q \equiv r$ и $r \neq s$

Махаме r :

$M' := (Q \setminus \{r\}, \Sigma, \delta', s, F \setminus \{r\})$ където

$$\delta'(t, a) := \begin{cases} q & \text{ако } \delta(t, a) = r \\ \delta(t, a) & \text{иначе} \end{cases}$$

Лема: $L(M') = L$

Д-во: Упражнение

Минимизация на състоянията

Първа стъпка:

Function minDFA(M)

махаме състоянията недостижими от s

while $\exists q, r \in Q : q \equiv r \wedge q \neq r \wedge r \neq s$ do

махаме r от M

return M

Проблем: Как да намерим еквивалентните състояния?

$q \equiv r$ iff $\forall z \in \Sigma^* : \hat{\delta}(q, z) \in F \Leftrightarrow \hat{\delta}(r, z) \in F$

Кванторът е по **не крайно** множество!

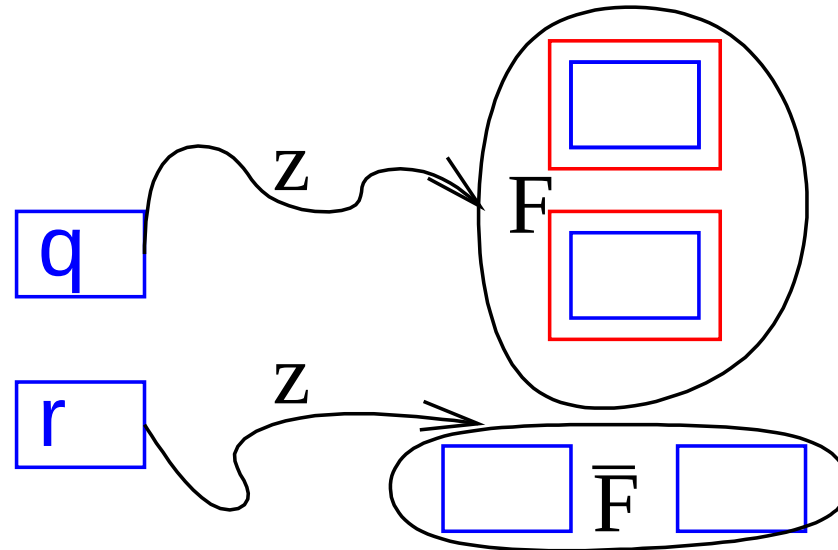

Нееквивалентни състояния

$q \equiv r$ iff $\forall z \in \Sigma^* : \hat{\delta}(q, z) \in F \Leftrightarrow \hat{\delta}(r, z) \in F$

$q \not\equiv r$ iff $\exists z \in \Sigma^* : \hat{\delta}(q, z) \in F \not\Leftrightarrow \hat{\delta}(r, z) \in F$

z е **свидетел** за нееквивалентност.

Проблем: да се намерят свидетели за нееквивалентност

Най-къси свидетели за нееквивалентност

$\forall q \in F, r \notin F : \varepsilon$ е свидетел за $q \not\equiv r$.

Нека $w = aw'$ е най-къс свидетел за $q \not\equiv r$.

Наблюдение: w' е свидетел за $q' := \delta(q, a) \not\equiv \delta(r, a) =: r'$

Лема: w' е **най-къс** свидетел за $q' \not\equiv r'$

Доказателство с допускане на противното: Да допуснем:

w'' е по-къс свидетел за $q' \not\equiv r'$

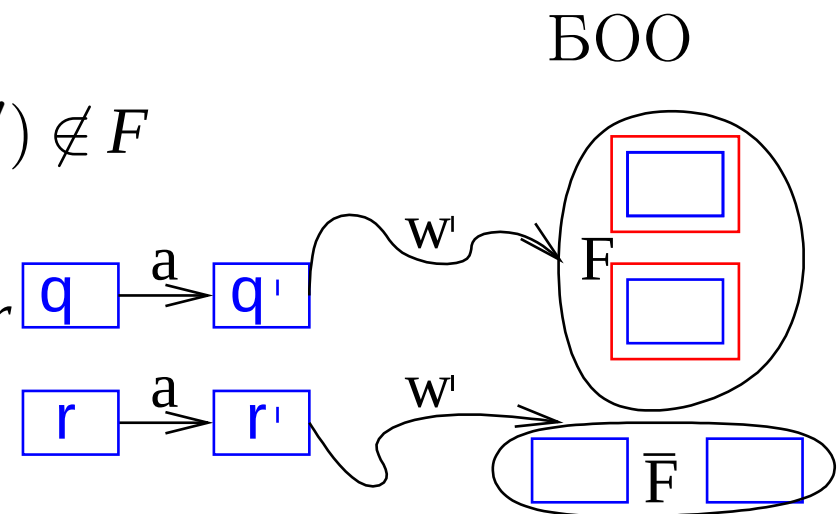
$\longrightarrow \hat{\delta}(q', w'') \in F \wedge \hat{\delta}(r', w'') \notin F$

$\longrightarrow \hat{\delta}(\delta(q, a), w'') \in F \wedge \hat{\delta}(\delta(r, a), w'') \notin F$

$\longrightarrow \hat{\delta}(q, aw'') \in F \wedge \hat{\delta}(r, aw'') \notin F$

$\longrightarrow aw''$ е по-къс свидетел за $q \not\equiv r$

Противоречие.

Най-къси свидетели за нееквивалентност

ε свидетелства $q \not\equiv r$, ако $q \in F, r \notin F$ или $r \in F, q \notin F$.

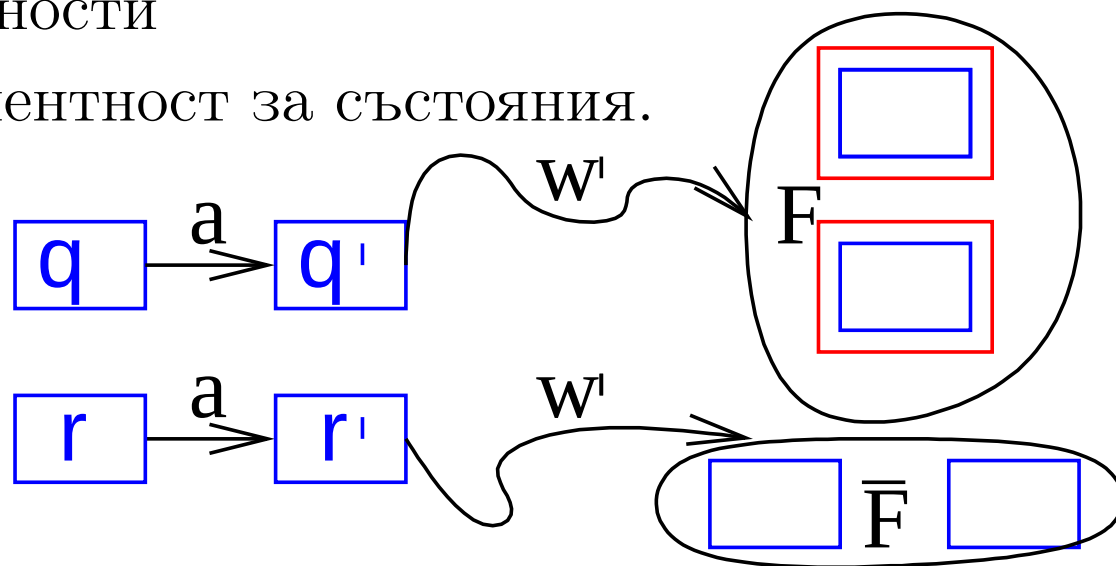
Ако $w = aw'$ е най-къс свидетел за $q \not\equiv r$, то w' е най-къс свидетел за $q' := \delta(q, a) \not\equiv \delta(r, a) =: r'$

Обратно: ако $q' \not\equiv r'$ и

$\exists a \in \Sigma (q' := \delta(q, a) \ \& \ \delta(r, a) = r')$, то $q \not\equiv r$

$\rightsquigarrow$ ВСИЧКИ нееквивалентности

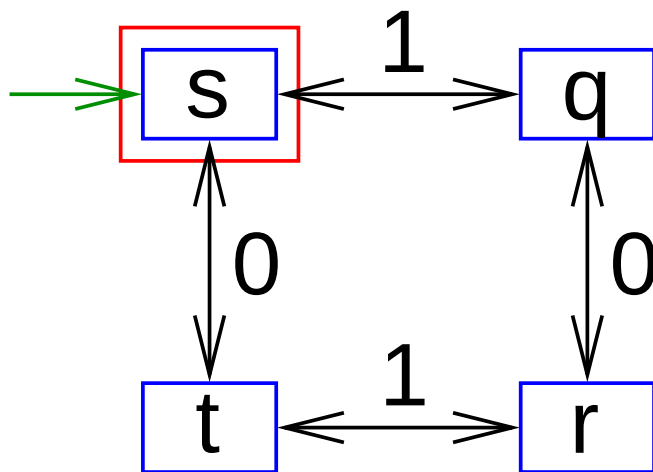
$\rightsquigarrow$ класовете на еквивалентност за състояния.

Пример

$L \subseteq \{0,1\}^*$ език, всички думи с четен брой нули и четен брой нули

$0 = 0\varepsilon$ е най-къс свидетел
за $t \neq r$.

$\rightsquigarrow \varepsilon$ е най-късият свидетел
за $s = \delta(t, 0) \neq \delta(r, 0) = q$.

Тест с една буква

Нека N_k е множеството от всички нееквивалентни двойки от състояния със свидетелите с дължина $\leq k$.

$$N_0 = \{\{q, r\} : q \in F \not\equiv r \in F\}$$

$$N_{k+1} = \{\{q, r\} : \exists a \in \Sigma (\{\delta(q, a), \delta(r, a)\} \in N_k)\} \cup N_k$$

Нека r е първото, за което $N_r = N_{r+1}$. Тогава:

Лема: $\{q, r\} \in N_r \iff q \not\equiv r$.

$\implies \{q, r\} \in N_k$ за първи път. Индукция по k :

$k = 0$. $q \not\equiv r$.

$k > 0$. $\{\delta(q, a), \delta(r, a)\} \in N_{k-1} \longrightarrow \delta(q, a) \not\equiv \delta(r, a) \longrightarrow q \not\equiv r$

$\Leftarrow$ Предишната лема и индукционната хипотеза.

Нека $E = Q \times Q \setminus N_r$ - всички двойки еквив. състояния.

Един лесен алгоритъм

```

 $N := \emptyset$  // маркирани двойки
 $N' := \{ \{q, r\} \subseteq Q : q \in F \not\Rightarrow r \in F \}$  // следващите маркирани двойки
while  $N' \neq \emptyset$  do
     $N := N \cup N'$ 
     $N' := \{ \{q, r\} \subseteq Q : \exists a \in \Sigma : \{ \delta(q, a), \delta(r, a) \} \in N \} \setminus N$ 
    
```

Общо време: $\mathcal{O}(|\Sigma| \cdot |Q|^3)$

Инициализация: $\mathcal{O}(|Q|^2)$

Време за цикъла: $\mathcal{O}(|\Sigma| \cdot |Q|^2)$

Колко **цикъла**? Сигурно $\leq |Q|^2$.

По-точно наблюдение: $\leq |Q|$ **цикли**

Минимален автомат

$$q \equiv r \Leftrightarrow \forall z \in \Sigma^* : \hat{\delta}(q, z) \in F \Leftrightarrow \hat{\delta}(r, z) \in F$$

релация на евивалентност

Нека $[q]$ е класът на еквивалентност съдържащ q .

$M' := (Q', \Sigma, \delta', [s], F')$, където

$$Q' =: \{[q] : q \in Q\}$$

$$F' =: \{[q] : [q] \cap F \neq \emptyset\} \text{ и}$$

$$\delta'([q], a) := [\delta(q, a)].$$

Лема 1: δ' е добре дефинирана

Лема 2: $\hat{\delta}'([s], w) = [\hat{\delta}(s, w)]$, следователно $L(M') = L(M)$

Лема 3: M' е с минимален брой състояния.

Минимален автомат

$$q \equiv r \Leftrightarrow \forall z \in \Sigma^* : \hat{\delta}(q, z) \in F \Leftrightarrow \hat{\delta}(r, z) \in F$$

Лема 1: δ' е добре дефинирана т.е.

$$\text{ако } q \equiv p \longrightarrow \forall a \in \Sigma : \delta(q, a) \equiv \delta(p, a)$$

Ако $\exists a \in \Sigma : \delta(q, a) \not\equiv \delta(p, a)$, то $q \not\equiv p$. □

Лема 2.: $\hat{\delta}'([q], w) = [\hat{\delta}(q, w)]$, $q \in Q, w \in \Sigma^*$.

Индукция по $|w|$:

$$\hat{\delta}'([q], \varepsilon) = [q] = [\hat{\delta}(q, \varepsilon)].$$

$$\begin{aligned} \hat{\delta}'([q], aw) &\stackrel{\text{деф. } \hat{\delta}'}{=} \hat{\delta}'(\delta'([q], a), w) \stackrel{\text{деф. } \delta'}{=} \hat{\delta}'([\delta(q, a)], w) \stackrel{\text{ИП}}{=} \\ &[\hat{\delta}(\delta(q, a), w)] = [\hat{\delta}(q, aw)]. \end{aligned} \quad \square$$

Следствие: $w \in L(M') \Leftrightarrow w \in L(M)$

$w \in L(M') \longrightarrow \hat{\delta}'([s], w) \in F' \longrightarrow$

$[\hat{\delta}(s, w)] \in F' \longrightarrow$

$\hat{\delta}(s, w) \equiv f \ \& \ f \in F \longrightarrow$

$\hat{\delta}(\hat{\delta}(s, w), \varepsilon) \in F \longrightarrow$

$\hat{\delta}(s, w) \in F \longrightarrow w \in L(M).$

$w \in L(M) \longrightarrow \hat{\delta}(s, w) \in F \longrightarrow$

$[\hat{\delta}(s, w)] \in F' \longrightarrow$

$\hat{\delta}'([s], w) \in F' \longrightarrow w \in L(M').$

Лема 2

деф на F'

деф на $\equiv$

деф на F'

Лема 2

Така $L(M') = L(M).$

Лема 3: M' е с минимален брой състояния.

M' е свързан (без недостижими състояния от s) и детерминиран автомат:

$\forall q \in Q \exists w \in \Sigma^* (\hat{\delta}(s, w) = q \longrightarrow \hat{\delta}'([s], w) = [q])$ по Лема 2.

Нека $L = L(M)$. Знаем, че $R_{M'}$ прецизира R_L .

Следователно $|R_{M'}| \geq |R_L|$.

Ще покажем, че R_L прецизира $R_{M'}$ т.е. $|R_{M'}| \leq |R_L|$.

Нека uR_Lv , $u, v \in \Sigma^*$. Да допуснем, че $u \not\sqsubset R_{M'} v$.

$\hat{\delta}'([s], u) \neq \hat{\delta}'([s], v) \longrightarrow [\hat{\delta}(s, u)] \neq [\hat{\delta}(s, v)]$ (по Лема 2) $\longrightarrow$
 $\hat{\delta}(s, u) \not\equiv \hat{\delta}(s, v)$

Тогава съществува дума w , такава че:

$\hat{\delta}(s, uw) \in F \not\equiv \hat{\delta}(s, vw) \in F \longrightarrow$

$uw \in L \not\equiv vw \in L$. Противоречие. □

Минимизация на състоянията за време

$$\mathcal{O}(|\Sigma| \cdot |Q| \log |Q|)$$

[Hopcroft 1971]. Data structures.

Леко опростяване :

[Blum, Minimization of finite automata in $O(n \log n)$ time,
Inf. Proc. Некатерс, 1996.]

Защо минимизация на състоянията

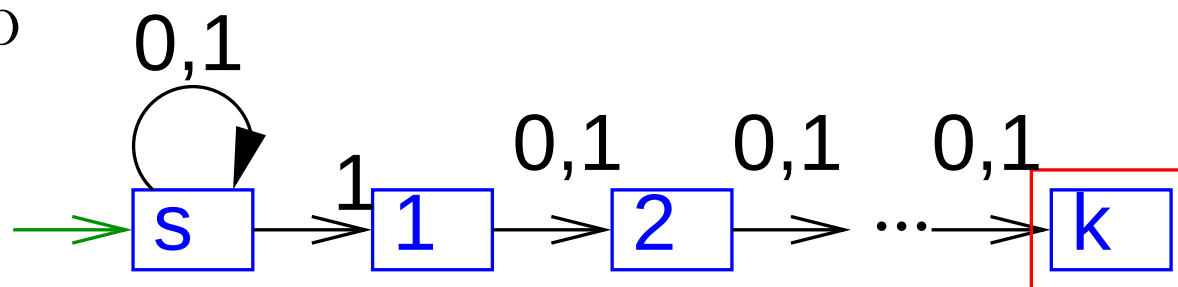
- минимално място за **таблицата на преходите между състояния**
- минимален автомат **очевидно** $\rightsquigarrow$ ние научаваме нещо за самия език.

Но, когато δ е представена като **списък** от преходи или **програма**, искаме да оптимизираме дължината ѝ и времето за изпълнение.

Изобщо $\rightsquigarrow$ активна научна област.

Пример

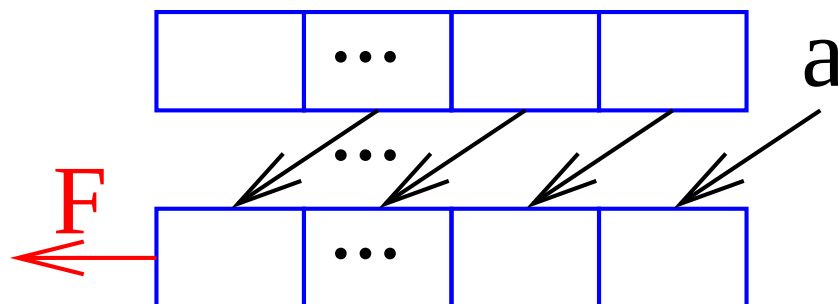

$$L = \{0, 1\}^* 1 \{0, 1\}^{k-1}$$

Минималният автомат има 2^k състояния.

$$(\{0, \dots, 2^k - 1\}, \{0, 1\}, \delta, 0, F)$$

$$\delta(q, a) = 2q + a, q \in F \Leftrightarrow q[k-1] = 1$$

Верификация за нерегулярност

□ Pumping Лема:

+: Лесно се прилага

—: Само необходимо условие

□ Релацията на Нероуд

+: Необходимо **и** достатъчно условие $(R_L) = \infty$

—: Малко трудно се проверява

Релация на Нероуд

Пример: $L = \{a^n b^n : n \geq 1\}$

Твърдение: $\forall k > 1, j \neq k > 1 : [a^k b] \neq [a^j b]$

$$[a^k b] = \{a^k b, a^{k+1} b b, \dots\} = \{a^{k+i} b^{i+1}\}$$

така винаги $k - 1$ повече а-та от b-та.

Следователно $[a^k b]$ и $[a^j b]$ са непресичащи.

Релация на Нероуд

Пример: $L = \{c^m a^\ell b^\ell : m, \ell \geq 0\} \cup \{a, b\}^*$

Твърдение: $\forall k > 1, j \neq k > 1 : [ca^k b] \neq [ca^j b]$

$[ca^k b] = \{c^m a^{k+i} b^{1+i} : m \geq 0, i \geq 1\}$

така винаги $k - 1$ повече а-та от b-та.

Следователно $[ca^k b]$ и $[ca^j b]$ са непресичащи се.

1.1.6 Свойства на затвореност

Нека L, L' са регулярни езици.

Тогава и следните езици са регулярни:

$L \cup L', L^*, L \cdot L'$: по дефиниция на рег. израз.

$\bar{L} := \Sigma^* \setminus L$: Да разгледаме DFA $A = (Q, \Sigma, \delta, s, F)$ с $L(A) = L$.

Нека $\bar{A} := (Q, \Sigma, \delta, s, Q \setminus F)$. Тогава $L(\bar{A}) = \bar{L}$.

$$L \cap L' = \overline{\bar{L} \cup \bar{L}'} \quad (\text{Де Морган})$$

$$L \setminus L' = L \cap \bar{L}'$$

L^R : Упражнение. Упътване: Индукция по регулярен израз.

(Product автомат)

Конструкции на DFA за
теоретико-множественните операции

L и L' са регулярни езици, дефинирани с DFAs

$$A = (Q, \Sigma, \delta, s, F),$$

$$A' = (Q', \Sigma, \delta', s', F').$$

Идея: Автоматът $A_{\times}$ симулира поведението на A и A' .

Product автомат: $A_{\times} := (Q \times Q', \Sigma, \delta_{\times}, (s, s'), F_{\times})$ с

$$\delta_{\times}((q, q'), a) = (\delta(q, a), \delta(q', a))$$

Дефинираме F в съответствие с операциите:

$$L \cup L': F_{\times} := Q \times F' \cup F \times Q'$$

$$L \cap L': F_{\times} := F \times F'$$

1.1.7 Разрешимост

на прости свойства на един краен автомат

Word problem

$w \in L?$

Изброждаме DFA A .

Симулираме A с вход w .

Дали има крайно състояние, което е достижимо?

Линейно време, ако DFA ако е даден автоматът!

Проблемът за празнотата на езика

$$L = \emptyset?$$

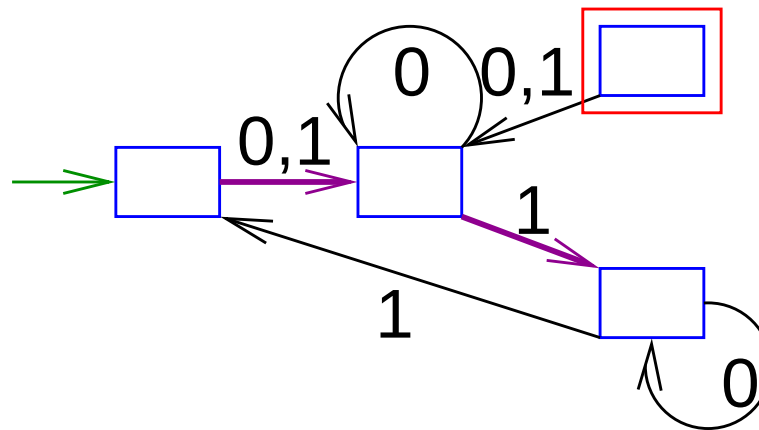
Представяне на DFA или NFA A :

$$L = \emptyset \Leftrightarrow \neg \exists f \in F : f \text{ е от } s \text{ достижимо}$$

$\rightsquigarrow$ търсене в дълбочина, **линейно време**, както и за **NFA**.

Пример

$$L(A) = \emptyset$$

Kante im
Tiefensuchbaum

Проблемът за крайност на езика L — с Pumping Лемата

Нека n е числото от Pumping-Лемата за L - регулярен

Твърдение: $|L(G)| = \infty \Leftrightarrow \exists z \in L(G) : n \leq |z| < 2n$

Д-во:

$z \in L(G), n \leq |z| < 2n \longrightarrow$ Pumping лемата осигурява $|L| = \infty$.

Ако $|L(G)| = \infty$ да разгледаме $z \in L(G)$ с минимална дължина $|z| \geq n$.

Да допуснем, че $|z| \geq 2n$.

Pumping Лема
 $\longrightarrow z = uvw,$

$1 \leq |v| \leq |uv| \leq n, uw \in L(G) \longrightarrow |uw| \geq n.$

Противоречие с минималността на $|z|$.

Проблемът за крайност на езика Π — намиране на цикли

$|L(A)| = \infty? \Leftrightarrow \exists$ приемащ път, съдържащ цикъл.

Нека NFA има $F = \{f\}$. Нека $G_A = (Q, E)$,

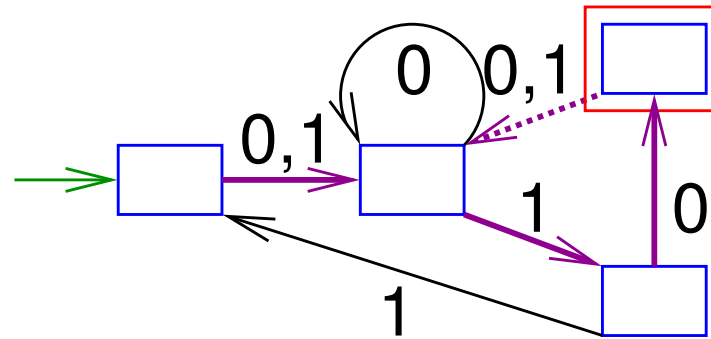
$$E = \{(q, r) : \exists a \in \Sigma \cup \{\varepsilon\} : r \in \delta(q, a)\}$$

1. Махаме състоянията, от които f не е достижимо.

Търсене в дълбочина в $\bar{G}_A = (Q, \{(q, r) : (r, q) \in E\})$ за f .

2. Можем ли да достигнем цикъл от s ? $\Leftrightarrow$

Дали търсенето в дълбочина от s в G_A среща вече посетен възел?

Kante im
Tiefensuchbaum

Rückwärtskante im
Tiefensuchbaum

Проблемът за пълнота

$$L(A) = \Sigma^*?$$

$\Leftrightarrow \neg \exists q \in Q \setminus F : q$ е **достижимо** от s ?

$\rightsquigarrow$ търсене в дълбочина, **линейно време**, само за **DFA**!

(Еквивалентно: празнота на $\bar{L}$)

Пълнота на NFA:

Трансформираме в DFA. Не е известен по-добър алгоритъм.

Проблемът за еквивалентност

L и L' са регулярни езици разпознавани от DFAs A , A' .

Въпрос $L = L'$?

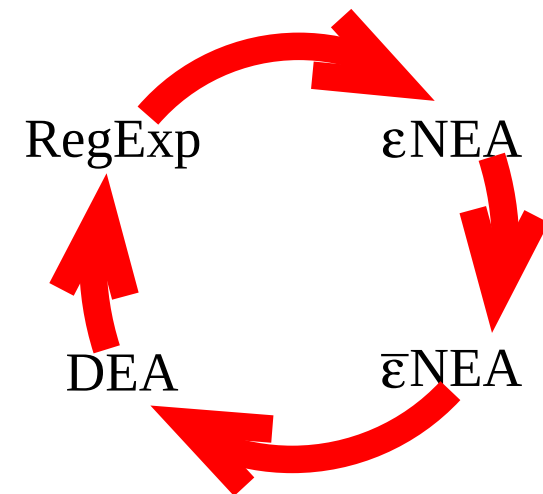
$$\Leftrightarrow \neg \exists w : (w \in L \wedge w \notin L') \vee (w \notin L \wedge w \in L')$$

$$\Leftrightarrow \neg \exists w : (w \in L \wedge w \in \bar{L}') \vee (w \in \bar{L} \wedge w \in L')$$

$$\Leftrightarrow (L \cap \bar{L}') \cup (\bar{L} \cap L') = \emptyset$$

за пример с product автомат

Проблем: бавно

Еквивалентност на DFA

L и L' са регулярни езици дефинирани от DFAs
 $A = (Q, \Sigma, \delta, s, F)$, $A' = (Q', \Sigma, \delta', s', F')$.

Идея: **Минималният автомат** е "единствен".

$\rightsquigarrow$ минимизирайте двата автомата и дикажете, че са
"равни".

Проблем: Възможно е да са преименувани състоянията.
Сложността на **изоморфизъм** между по-общи графи е
отрит въпрос.

Еквиванетност на DFA

L и L' са регулярни езици дефинирани с DFA

$A = (Q, \Sigma, \delta, s, F)$, $A' = (Q', \Sigma, \delta', s', F')$. Нека $Q \cap Q' = \emptyset$.

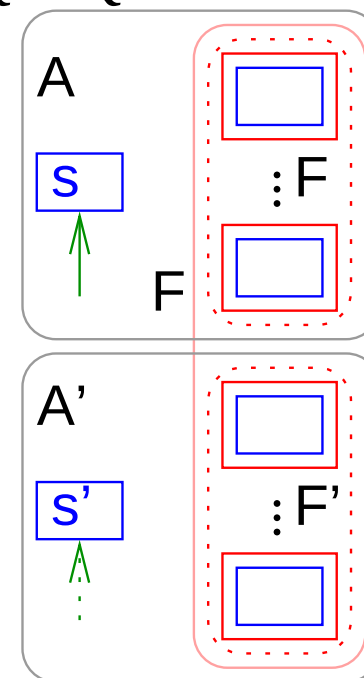
Въпрос: $L = L'$?

Да разгледаме $A_{\cup} := (Q \cup Q', \Sigma, \delta_{\cup}, s, F \cup F')$,

$$\delta_{\cup}(q, a) = \begin{cases} \delta(q, a) & \text{ако } q \in Q \\ \delta'(q, a) & \text{ако } q \in Q' \end{cases}$$

Намерете класовете на еквивалентност

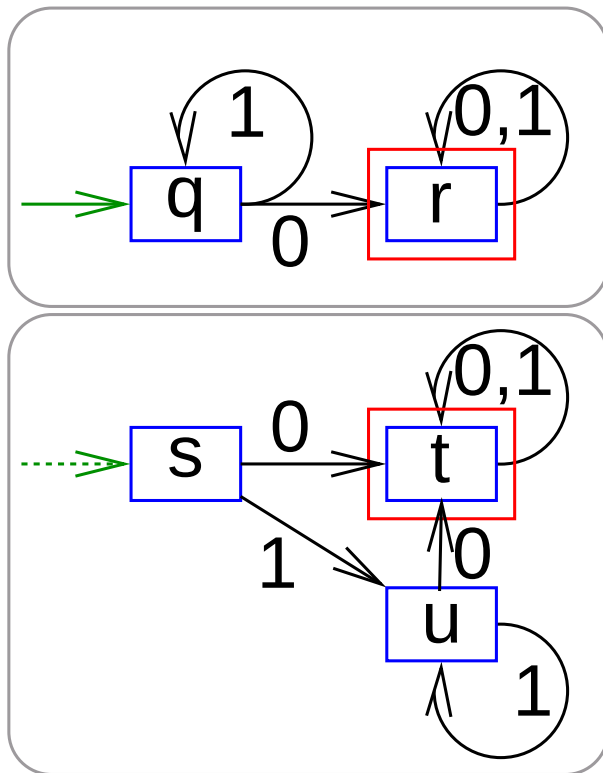
от състояния за $A_{\cup}$. $L = L' \Leftrightarrow s \equiv s'$.

Пример

$L \subseteq \{0,1\}^*$ език, всички думи с поне една нула

Алгоритъмът за маркиране на
нееквивалентните двойки
състояния ни дава:

$\{q, r\}, \{q, t\}, \{s, r\}, \{s, t\}, \{u, r\}, \{u, t\}$

$\rightsquigarrow q \equiv s$

$\rightsquigarrow$ Двата автомата са
еквивалентни.

Обобщение на крайни автомати и регулярни езици

- ☐ Най-простият машинен модел
- ☐ Алгоритмични правила (минимизация на състоянията, трансформиране в регулярен израз, ...)
- ☐ Разпознаваният език е напълно разбираем
- ☐ Полезни приложения: обработка на текст, компилатори, ...
- ☐ Концепцията за недетерминизъм